...REE EUROPE
...EUROPE RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PŘEHLED TISKU

Číslo: 320/XI

Datum 29.10.68.

OBSAH

von /Rudé právo/	Neztratit důvěru lidí	str. 2
čtk /Lidová demokracie/	Spisovatelé zasedali v Bratislavě	str. 2
O. STARÝ Zdeněk KÁRL /Zítřek/	Studenti nenahráli na smeč	str. 3
red.čl. /Zítřek/	Zítřek k dnešku	str. 5
Michal LAKATOŠ /Zítřek/	Urputná bitva pokračuje	str. 6
Jan JIR /Zítřek/	U nás jinýma očama	str. 7
Ivan DÉRER /Zítřek/	K otázce federalizace	str. 8
red.čl. /Zítřek/	Zítřek k dnešku	str. 10
red.čl. /Zítřek/	Zprávy	str. 10
Michal LAKATOŠ /Zítřek/	Podzimní nálady	str. 11
red.čl. /Mladý svět/	K událostem v Československu - faktá dokumenty, svědectví tisku a očitých svědků	str. 12
Ladislav FUKS /Nové knihy/	Kniha do těchto dnů	str. 20

RUDÉ PRÁVO, 25. října 1968, str. 2. 2/320/XI

Plénum západočeského KV KSČ k současnosti

Neztratit důvěru lidu

PLZEŇ 24. října (van) — Plénum západočeského KV KSČ, rozšířené o členy a kandidáty ÚV KSČ z kraje, o vedoucí tajemníky z okresů a o některé krajské funkcionáře, projednávalo ve čtvrtek hlavní úkoly krajské organizace v současném období. Členům a kandidátům KV byl předložen k diskusi návrh rezoluce pro příští plénum ÚV KSČ.

Vedoucí tajemník soudruh L. Karda řekl, že krajské předsednictvo vidí jako nedostatek v práci strany, že základní úkoly pro nejbližší období jsou rozpracovávány vedoucími orgány strany pomalu a málo konkrétně. V každodenní práci cítíme, že nám chybí jasná perspektiva, alespoň na nejbližší období. To vede k živelnosti v práci, k pasivitě, apatii, nejednotě, to umožňuje oživování nejrůznějších chybných až extrémních tendencí. Zákonitě sílí volání komunistů po zhodnocení situace v celé straně, které by mělo dát objektivní a správné závěry pro práci strany v dalším období.

Těžiště naší práce — pokračoval s. Karda — musí být v konkrétním plnění hlavních úkolů, které dnes předkládáme k projednání plénu. Chceme je zabezpečovat za účasti širokého aktivu. Pokud jde o další rozvíjení politiky v Národní frontě, největším nebezpečím by bylo, kdybychom se nyní od svých předsevzetí odchýlili a vzbudili tak mezi lidmi dojem, že naše stanoviska k Národní frontě po lednu byla jen politickou licitací.

V rozpravě např. soudruh Jančárek mj. vytkl ústředním orgánům, že dosud nebyly v nové situaci jasně zformulovány cíle a prostředky vedoucí k jejich dosažení. Soudruzi reagovali také na různé extrémní jevy, kterých jsme v poslední době svědky. Vyjkli názor, že proti pravicáckým extrémům se různě vystupuje, kdežto proti levicáckým tendencím se vystupuje jen chabě, jak podotkl soudruh Zikmund. Soudruh Metlička, vedoucí tajemník z Plzně-města oznámil, že městský výbor uspořádá několikadenní semináře, na nichž se pokusí dosáhnout ukání jednoty městské stranické organizace. V městě se totiž objevily ojedinělé snahy útočit proti vedení strany, jsou zde tendence k uzavřenosti stranických organizací. V den konání krajského plénu, tj. ve čtvrtek — řekl s. Metlička — se měla na neznámém místě v Plzni sejít tzv. marxistická levice Gottwald, v jejímž programu, zaslaném městskému výboru, jsou soudruzi Dubček a Smrkovský označováni za západoněmecké agenty. Tato plzeňská »marxistická levice« se snad rekrutuje z některých závodů Škodovky a z bývalých funkcionářů. Další diskusi na plénu, v níž se objevilo protichůdné hodnocení [illegible]vů a polemika, prostoupil názor, že chce-li si ústřední výbor udržet velkou důvěru, musí provést na svém zasedání otevřenou rekapitulaci poledního i nynější politiky a odpovědět na otázky, které lidi zajímají.

□

Předsednictvo městského výboru KSČ v Praze se na svém čtvrtečním zasedání zabývalo stavem příprav oslav 50. výročí vzniku Československé republiky a 51. výročí VŘSR. Na pořadu jednání byl rovněž návrh rezoluce o hlavních úkolech strany v nejbližším období, který se připravuje pro nadcházející zasedání ÚV KSČ. Předsednictvo vzalo na vědomí, že po konzultacích s vyššími stranickými orgány se všem obvodním výborům strany předkládá pro informaci stanovisko předsednictva k tzv. besedě starých komunistů, která se konala 9. října v libeňské Čechii a jejímž průběhem se v uplynulém týdnu zabýval již sekretariát i politická komise MV KSČ. (ČTK)

LIDOVÁ DEMOKRACIE, 24.10.68, str. 1.

Spisovatelé zasedali v Bratislavě

(ČTK): V Bratislavě zasedal včera ústřední výbor Svazu československých spisovatelů. Výbor se zabýval některými naléhavými otázkami svazové problematiky. Ústřední výbor Svazu deklaroval federalizaci SČSS. Podle tohoto usnesení se tvoří dva samostatné svazy, Svaz českých spisovatelů a Svaz slovenských spisovatelů. Hlavní projev k této otázce přednesl národní umělec Vilém Závada. Výbor zaujal stanovisko i k postavení české a slovenské literatury ve společnosti a k úloze literatury v dějinách našich národů a přijal prohlášení, v němž se mj. praví: V těchto dnech musíme myslet na velký příklad souladu mezi občanskou a uměleckou statečností nejlepších představitelů české i slovenské literatury posledních desetiletí, kde obrana svobody a umělecké tvorby byla neoddělitelnou součástí angažovanosti na svobodě národa. V tomto smyslu se skutečně už udělalo to, co se dá plným právem nazvat společnou demokratickou tradicí české i slovenské literatury a co tvoří integrální složku jejich samostatného vývinu jako svébytných národních literatur i za poslední padesátiletí. V této chvíli se vyslovujeme za federalizování dosavadního Svazu československých spisovatelů, za samostatný Svaz českých spisovatelů a samostatný Svaz slovenských spisovatelů. nepokládáme to z naší strany jen za formální akt, ale za logické potvrzení našich dobrých vztahů, a přirozeně, i za vytvoření kvalitativně vyšších organizačních předpokladů pro možnost nové názorové a umělecké integrace, spočívající na vyznávání společných principů svobody tvorby, svobody obou našich národů a suverenity našeho společného státu „Československé socialistické republiky.

ZÍTŘEK, č.2/68, 16. října 1968, str. 1. a 3. 3/320/XI

STUDENTI NENAHRÁLI NA SMEČ

Interview s rektorem University Karlovy O. STARÝM

Tragické srpnové výročí, které jsme po třiceti letech s patřičným smutkem oslavili, je za námi. Ta vzpomínka přispěla k tomu, že určité věci za určených okolností nazýváme jinak, než bychom je nazývali normálně. Uvědomili jsme si to a víme. Otázka dnes zní jinak, než tehdy. Počítá se to už na desítky let, kdy jsme soudili ty, kteří tuto zemi prodali. Dnes hovoříme o nevynucených (myslím fyzicky) dohodách. O prodeji není řeč, spíše o Realitě s velkým začátečním písmenem. „Zatím si liberální vedení nemá nač stěžovat," napsal v jednom ze svých nepublikovaných komentářů jistý můj kolega. „Studenti, mládež, spisovatelé a intelektuálové, tyto obyčejně nejbouřlivější živly, se chovají disciplinovaně. Není jisté, zda liberální vedení, postavené před konstruktivní úkoly v moderních poměrech, bude moci použít mnoha Leninových pouček. Ale snad se řídí jednou jeho taktickou poučkou: do příkrého vrchu, pravil Lenin, se nemá jít přímo vzhůru, nýbrž spirálou. Je-li tomu tak, je třeba, aby to veřejnost chápala." Ten komentář napsal onen člověk 27. dubna, a přesto neztratil svou aktuálnost. Ten člověk totiž počítal s Realitou, které my jsme se jen báli. A když ona Realita nastala, začali jsme se bát znovu. Nebáli jsme se ani tolik o návrat k předlednovým poměrům, návrat s novými představiteli. Báli jsme se jiných věcí. Velmi často se hovořilo o reakci intelektuálů a studentů na Srpen. Studentských nepokojů jsme se všichni báli nejvíc. Naštěstí zbytečně. Studenti nenahráli na očekávaný smeč. Ale co bude dál?

Hovořil jsem o těchto problémech s rektorem University Karlovy, profesorem MUDr. Oldřichem STARÝM, DrSc., členem korespondentem ČSAV, mimo jiné i členem ÚV KSČ.

POKUD VÍM, pane rektore, byl jste donedávna v zahraničí. Zajímalo by mne, jak to za čárou, která se možná opět změní v železnou oponu, vlastně vypadá. Míním tím možnosti studentů, kteří se rozhodli pod vlivem Srpna studovat v zahraničí. Hovořilo se také o tom, že jste emigroval, stejně jako oni...

CO SE TÝČE mého nedávného posledního pobytu v cizině: Před rokem jsme plánovali mezinárodní symposion v Salzburgu za účasti odborníků z celého světa. Tam jsem byl pozván k jednomu z hlavních teoretických referátů. Při té příležitosti, když jsem jel přes Vídeň, zastavil jsem se u svého kolegy profesora neurologie Hanse Hoffa, měl jsem s ním nějaká konsilia a porady. V Curychu jsem rovněž navštívil neurologickou kliniku a svého tamějšího kolegu a také rektora university, kterého znám již z dřívějška. Pak jsem byl v Ženevě, kde jsem měl některá jednání, předtím dlouho odkládaná, jednal jsem s rektorem ženevské university, s níž máme styky, i s presidentem Evropské federace universit. K vlastní otázce: jak to dnes vypadá, potřebujeme maximum mozků doma. To se týká nejen učitelů a profesorů, ale zvláště studentů. Samozřejmě, že jsme už dříve podporovali ve spolupráci s ministerstvem školství mezinárodní výměnu studentů na legální bázi. Tato výměna co nám velice

osvědčila a proto ji budeme podporovat i dnes.

POMLUVY, o vaší emigraci nebyly tedy pravdivé. Chci ale využít této příležitosti a zeptat se vás na názory studentů, kteří od nás odešli ze strachu.

JÁ jsem tam měl málo možností k rozhovorům s našimi studenty, s výjimkou rychlíku Sanssouci, kterým jsem se vracel z Vídně do Prahy. Tam jsem se setkal s některými našimi studenty, kteří se zúčastnili studentských symposií, byli v té době v cizině a zase se vraceli do vlasti. Je samozřejmé, že se některé státy snaží využít do určité míry naší situace k tomu, čemu se říká „odliv mozků". Znám tuto perspektivu, mnoho mých kolegů z Anglie, NSR, Francie a dalších států odešlo do Ameriky...

TADY je ale trochu jiná situace. Od nás neodešli studenti proto, že by jinde měli výhodnější sociální podmínky. Většina studentů, kteří nás opustili, odešli pro to, čemu jsme si zvykli říkat Realita. Tihle studenti by se nám mohli vrátit, nebo alespoň určité procento z nich, a to by pro nás mohlo znamenat přínos.

I TO je možné. Jinak znovu upozorňuji, že každý národ žije a je řízen svým mozkem. Kvalita jeho mozků a také kvalita páteří, je to nejdůležitější, co každý národ má. V každém individuálním případě je třeba zvážit, jaký přínos pro náš národ bude ten studijní pohyt studenta mít. Faktem je, že některé vlády a školské instituce jim vycházejí vstříc, na příklad ve Švýcarsku, ovšem naši studenti mají poměrně malé znalosti západních jazyků, světových jazyků, a to jim dělá nesmírné potíže. A náročnost dobrých vysokých škol a universit na Západě je obvykle vyšší a studium tam těžší i obsahově, než je u nás.

POKUD by se nám tito studenti po absolvování těchto škol vrátili, byla by to pro nás výhoda.

PAK by to byla výhoda, ale pro ně je to momentálně nevýhoda. Obstát při zkouškách na většině západních universit je těžké... A pro nás to znamená, že musíme náročnost zvýšit, abychom ve stoupající světové konkurenci vůbec obstáli. To znamená zvýšit náročnost nejen na naše učitele a vědce, ale také na znalosti studentů.

TO SOUVISÍ s otázkou, kterou jsem vám chtěl položit: domníváte se, pane rektore, že je nutné a užitečné, aby se na našich školách učila od čtvrté třídy ruština? Potřebujeme přece světové jazyky...

DOMNÍVÁM SE, že by studenti potřebovali studovat dva světové jazyky. Ta ruština je podmíněna tím, že jsme zařazeni do socialistického spojeneckého bloku a že máme mnoho jednání i mezi vysokými školami s Rusy. Proto, myslím, že je ta ruština pro naši budoucí inteligenci nutná.

MLUVÍME dnes o normalizaci. Měli bychom se tedy vrátit k diskusím o omezení či zrušení výuky marxismu na některých vysokých školách. Abych to upřesnil, šlo o fakulty, které neměly s marxismem nic společného.

O TOM se hodně diskutovalo, dokonce na plénech a v ideologické komisi ÚV KSČ, ovšem dnes, vzhledem k té realitě, která nastala, je otázka, jestli je taková diskuse stále ještě reálná. Samozřejmě, že jsou obory, například medicína, kde je tato výuka, podle mého názoru, nadbytečná. A dále, tato výuka trpěla určitou formálností a povrchností, takže někdy měla účinek právě opačný, než bylo zamýšleno...

OVŠEM co se týče výuky marxismu, myslím, že bude velmi obtížná zvláště pro ty, kteří tuto disciplínu budou přednášet... Realita je totiž v rozporu s těmi idejemi, o kterých se hovořilo a mělo by se hovořit.

ANO. Už po Lednu, a nejen po něm, už od roku 1962 se hovořilo v ideologické komisi i na zasedáních ÚV KSČ o tom, že marxismus je vědecký systém, a jakožto vědecký systém musí být otevřený. To znamená, že musí přijímat všechny nové poznatky, které vědní disciplíny přinášejí.

PAK ale musí marxismus absorbovat i takové poznatky, jako je současná Realita...

Snad... Ale současná Realita není realitou vědeckou. Já myslím, že ta koncepce otevřeného marxismu, jak byl například rozvíjen skupinou Radovana Richty a řadou dalších skupin, že tento směr není chybný a že jde i o ideové rozvíjení marxismu, protože jako vědec si nedovedu představit žádnou vědní disciplínu, která by ustrnula na faktech starých desítky nebo dokonce stovky let. To je mezi vědci jasné. Ukazuje se tedy, že věda a politická skutečnost jsou někdy rozdílné pojmy, i když by neměly být. Ovšem s touto skutečností se musí počítat. S politickou skutečností...

ANO, ale... jak ty dvě věci skloubíte? Podle mého názoru jsou v současné době skutečnost a věda neslučitelné pojmy.

JÁ BYCH nebyl tak úplně pesimistický. My jsme udělali několik variant akčního programu university... Začli jsme v podstatě v dubnu a rozpracovávali jsme jej až do začátku července. Pokračujeme v práci a konečná varianta má být schválena 31. října. Všechny fakulty byly vyzvány, aby k tomuto plánu poslaly své připomínky. V tom plánu je celá řada myšlenek, které jsou podle mého názoru reálné.

JSOU tam, paně rektore, některé myšlenky, které v souvislosti se současnou Realitou, nebude možné uskutečnit?

JÁ se vyjádřím k těm myšlenkám, které patrně realizovat budeme. Nepopíratelným faktem je, že je třeba jiným způsobem řídit vědu na universitě a že je ji třeba ekonomicky zabezpečovat. Dále je i v dnešních skutečnostech reálná potřeba modernizovat pedagogický proces, aby byl na úrovni dnešních vědeckých poznatků. Pokud jde o obsahovou modernizaci pedagogického procesu, je třeba se ve všech oborech zaměřit na základní teoretické poznatky, je třeba učit studenty nejdříve vědecky myslet a teoreticky uvažovat, aby, až se později v životě setkají s novými vědeckými fakty, uměli reálně uvažovat. To je zcela reálná myšlenka.

VY mi utíkáte z té původní otázky. Co možné nebude?

JÁ bych to vyjádřil takto: možná, že jsou tam některé diskutabilní otázky. Já sám je za diskutabilní nepovažuji a budu se snažit je obhájit. Například zřízení akademické obce university. Vracíme se k dobré staré, pokrokové a demokratické tradici. Jedna z variant předpokládala, že si část akademické obce, tedy i studenti, bude volit akademické funkcionáře jak na fakultách, tak celouniversitně.

POKUD ale vůbec půjde o nějakou formu voleb a ne o dosazování. Nemyslím našimi představiteli...

V TEXTU moskevských dohod bylo řečeno, že vše, co bylo zdravé v polednovém procesu, se neruší.

KDO ale bude odhadovat, co bylo a co nebylo zdravé?

TOTO odhadování je zřejmě předmětem mnohých porad mezi našimi a sovětskými představiteli. Tam se zřejmě i některé tyto otázky definují. K dalším otázkám, které jsou rozhodně přínosem: je to jistě účast studentů na řízení a samosprávě university, zvýšení stipendií tak, aby odpovídala cenové hladině, výstavba a zlepšení provozu menz a kolejí.

5/320/XI

TO OVŠEM vyžaduje značné investice. Nevyskytnou se názory, že tyto investice je třeba použít k uhrazení alespoň části nedávných škod?

TAKOVÉ otázky se jistě vyskytnou a není žádným tajemstvím, že na schůzích vlády velmi často dochází k bojovným diskusím, kdy jednotliví ministři hájí pro svůj resort co největší finanční prostředky. Předpokládám, že ministr školství profesor Kadlec, který velmi dobře zná velmi špatné ekonomické a sociální podmínky studentů, to obhájí, tím spíš, že je sám ekonom.

PRO NĚHO je jistě také důležité, že je jedním z našich nejoblíbenějších ministrů...

JISTĚ i to. Pokud vím, má velice dobré vztahy k ostatním členům vlády.

VRAŤME SE ale ke studentům. Vyskytují se obavy z uzavření hranic a tím i likvidaci nebo omezení zahraničních styků. Jak to bude v této oblasti vypadat?

ZAHRANIČNÍ styky university mají již starou tradici. Z iniciativy zahraničních universit dochází k mnoha stykům, jejichž objem kvalitativně i kvantitativně vzrůstá. Dnes má Universita Karlova styky asi s 350 universitami všech kontinentů. Pro nás to je veliký přínos...

JE pro nás výhodnější, jak po vědecké, tak po finanční stránce, orientace těchto styků směrem na Východ nebo na Západ?

ŘEKL BYCH, že oboje tyto styky jsou pro nás výhodné. Ale rád bych zdůraznil, že se naši vědečtí pracovníci velmi značně podílejí na práci mezinárodních vědeckých organizací. Například ve Světové zdravotnické organizaci máme neobyčejně silnou pozici, na vedoucích místech je řada profesorů Karlovy university. Tam máme také nejsilnější pozici ze všech socialistických států.

OVLIVNIL Srpen jednání s mezinárodními vědeckými pracovišti?

VZHLEDEM k dramatičnosti událostí je přerušil, ale jen dočasně. Ta jednání opět pokračují. Žádná dobrá věda nemůže zůstat izolována. Ta se musí rozvíjet v mezinárodním styku.

Děkuji vám, pane rektore, za rozhovor.

Připravil Zdeněk KÁRL

ZÍTŘEK, č. 2/68, 16. října 1968, str. 1. a 3.

ZÍTŘEK, č. 2/68, 16. října 1968, str. 2.

ZÍTŘEK k dnešku

Urputná bitva pokračuje

SOTVA si dovedu představit zápolení dvou protivníků gigantických sil (z hlediska jejich celkového postavení ve světové politice), bitvu, která má pravidlo, jež se musí dodržovat: nelze použít zbraní, neboť jimi se neřeší spor.

NĚKTERÉ BITVY určí osudy lidstva na dlouhá léta. Jejich ostří zasahuje nejen národ, který v nich nese prapor, ale i jiné národy. Takovou urputnou bitvou je i náš poledníkový vývoj a jeho odezva ve světě.

V BITVÁCH, ve kterých lze evidentně zjistit počet raněných a mrtvých, pohyby vojsk, hloupost a genialitu generálů, ztráty, je vše průkazné a registrovatelné. Zkuste však zaznamenat mrtvé a padlé ve čtrnáctimiliónovém státě uprostřed velké politické bitvy, která má tu zvláštnost, že její frontové linie jsou velmi málo přehledné.

HISTORIE nám určila úděl stát uprostřed urputné bitvy o řešení problému lidského rodu v epoše socialismu. Proměnila naše národy — i ty jejich příslušníky, kteří v normálních podmínkách nechtějí mít nic společného s politikou — v národy politické. Úzké stranické zájmy se dostávají zcela na periferii politiky. Dělící čára mezi skutečným pokrokem a zájmy lidského rodu a politickou zaslepeností inklinující nebo končící v reakcionářství a dogmatismu, probíhá uvnitř občanské společnosti jako celku.

UPROSTŘED této bitvy se nyní nacházejí naše národy od ledna 1968. V nynější situaci je rozhodující, zda se najdou v naší vyspělé občanské společnosti (v těchto politických národech) síly, které v zájmu osobní kariéry, opírajíce se o ten či onen faktor, se budou snažit hrát roli bezpáteřních politických figur, které mohou komplikovat další průběh této bitvy. Najdou se síly, kterým je cizí to, oč jde v našem poledníkovém hnutí za socialismus s lidskou tváří, pro které je toto heslo pouze frází? A pokud se najdou, dokážeme paralyzovat jejich vliv?

ČASTO si kladu otázku: proč právě našim národům připadá nést břemeno těžké odpovědnosti za tuto bitvu o socialismus s lidskou tváří, bitvu, která může mít pro dějiny Evropy nesmírný význam? Není to příliš mnoho pro tak malé národy? Myslím, že nikoliv. My jsme se, díky tomu, že stojíme uprostřed této urputné bitvy, stali velikými národy nikoliv fyzicky, ale svým politickým vlivem. A zůstaneme jimi, pokud budeme s to stát uprostřed této bitvy. I velké národy a silné supervelmoci se stávají docela malými, pokud ztratí schopnost formulovat a realizovat potřeby lidského rodu. Velkými a silnými mohou sice zůstat vzhledem k počtu svých tanků a kanonů, ale to je příliš málo trvalá realita.

Z osobních poznámek

NOVOU SITUACI v lidských zájmech a nové jevy ve společenském vývoji a novou formulaci světa pro člověka (pro muže z ulice), který je schopný přinést jen socialismus s lidskou tváří, jsme pochopili v Československu po lednu ve všech základních aspektech a začali jsme je promítat do praktické politiky. Pro nás socialismus s lidskou tváří je takový socialismus, který dokáže vyřešit lidské problémy. Počítá s konkrétním člověkem, s konvergencí jeho individuálních a sociálních zájmů, s účinky technické civilizace na řadu vyspělých evropských zemí bez ohledu na jejich rozdíly v sociálně politické struktuře a také s možnou divergencí zájmů mezi civilizacemi různých stupňů vývoje. O tento socialismus pokračuje urputná bitva, jež je zároveň bitvou o příští osud této planety.

TRAGICKÉ jsou postavy malých českých a slovenských lidí v politice, malých lidí s velkými manipulátorskými cíli, jejichž celá moudrost spočívá ve strachu o svůj příští den. Nemohou být proto ani dezertéry. Nejsou v této urputné bitvě ani vojáky ani generály. Jaké štěstí, že tyto figury nemají takovou moc, aby odtroubili konec této urputné bitvě, aby ocejchovali a „konkrétně identifikovali" ty, jež mají být na pravici a ty, jež mají být na levici, aby pak zlikvidovali ty, které postavili na pravici, nejdříve politicky a pak snad také prostředky, kterých se používalo před lednem 1968. Jaké štěstí, že tito lidé nemají moc identifikovat „nepřátele lidu" v orgánech tisku, rozhlasu a televize.

Michal LAKATOŠ

Zápisník č. 2/68, 16. října 1968, str. 2.
6/320/XI

O NÁS JINÝMA OČIMA

VYDAVATELSKOU svižnost o událostech u nás neprokázala jen západní nakladatelství. Už před 14 dny vyšla i v Moskvě v několikasettisícovém nákladu obsáhlá publikace o našem vývoji od letošního ledna. Autorem je nejmenovaná skupina sovětských novinářů a dílo bylo přes velký náklad v několika dnech rozebráno. Může to být dokladem, že i v Sovětském svazu je zvýšený zájem o to, co se u nás vlastně odehrávalo. Proto je připravováno další vydání a kromě toho se uskutečnily již překlady do mnoha jazyků, a také do češtiny, takže i ten, kdo neumí nebo nechce louskat azbuku, má možnost seznámit se s pohledem druhých na události, které důvěrně známe, protože jsme je hluboce prožívali.

Na stránkách knihy figuruje víc než stovka jmen těch, kteří podle autorů otevírali dveře kontrarevoluci nebo mezi ní patřili. Jsou mezi nimi jména, která nám mnoho říkají i jména, která neznáme, stejně jako organizace, o jejichž existenci nevíme nic. Publikaci uzavírají fotografie, z nichž některé mne zaujaly. Třeba fotografie sovětského vojenského auta se sklem prostřeleným těžkým kulometem kontrarevolucionářů, jak říká text, mlčící bohužel o tom, kdy a kde se to stalo, a jaké tu mrtvol sovětských vojáků, obětí kontrarevolučních sil. Na jedné fotografii je sice několik tváří s tím, že to jsou chycení kontrarevolucionáři, bohužel opět bez jakýchkoli bližších údajů, stejně jako skladiště zbraní, mezi nimiž dominuje těžký kulomet s loukotovými koly, jaký jsem vídal v muzeu v oddělení čs. legií. Nevím jak sovětskému čtenáři, ale našemu jistě tyto bližší dokumentující údaje chybějí.

Jan JÍR

POZNÁMKA EVALUACE: ZÍTŘEK, č.2/68, ze 16. října 1965 na straně 5. uveřejňuje článek o Janu Masarykovi.

K otázce federalizace

REDAKCE uveřejňuje v mírně zkrácené formě podnětný a zároveň diskusní dokument bývalého významného slovenského politika dr. Ivana DÉRERA k otázkám federalizace, jenž autor zaslal jako příspěvek do celonárodní diskuse Slovenské národní radě. Neztotožňujeme se se všemi výroky autora, avšak považujeme je za tak politicky závažné, že jim poskytujeme celé místo v našem týdeníku a otiskujeme jeho diskusní článek.

26. ZÁŘÍ t. r. uveřejnili předsedové příslušných výborů České a Slovenské národní rady velký elaborát pod titulem „Stanovisko k federalizaci ČSSR (Politické směrnice)" s výzvou, aby jej veřejnost prodiskutovala a

Ivan Dérer

posoudila tak, aby zákon o federalizaci mohl být již 28. října v Národním shromáždění odhlasován. Tyto Politické směrnice tvoří velmi obsažný a komplikovaný elaborát, jenž je i odborníkovi těžko srozumitelný. Jeho pochopení a prozkoumání vyžaduje mnoho času. Odborná i jiná veřejnost má své připomínky a návrhy včas přednést. Na toto všechno je však čtyřtýdenní doba absolutně nedostatečná, ledaže je již předem rozhodnuto, že v navržených zásadách nelze již nic měnit a konzultace s veřejností je toliko formální a může se vztahovat jen na nevýznamné podrobnosti, jež se netýkají základních zásad.

MYŠLENKA federativního uspořádání vznikla hlavně na Slovensku. Česká strana se chovala v této věci rezervovaně a jen postupně a po dlouhém uvažování vstoupila na tuto cestu. Jaký rozsah má mít federalizace, na to jsou různé názory v Čechách i na Slovensku. Jedno je jisté, nikdo nemyslel na obnovení státu Tisů a Tuků. Federace byla původně jen heslem a jen málo z jeho šiřitelů myslelo na obsah, jenž se má dát tomuto heslu. Troufám si tvrdit, že na tak dalekosáhlou federaci, jakou nám nyní navrhují, pomýšlel málokdo z jejích hlasatelů.

SLOVENSKÉ národní povstání výslovně bojovalo za obnovu samostatného a svobodného čs. státu a za zrušení separatistického slovenského státu. Nikoli za dva státy bojovali slovenští vlastenci, ale za jednotu a silnou československou státnost, i když na jiných základech nežli dříve. Od tohoto původního a zdravého stanoviska je nyní navrhovaná koncepce odklonem. Politické směrnice navrhují totiž rozdělení republiky na dvě části: na suverénní českou a suverénní slovenskou republiku a jen ze suverenity těchto dvou států, z jejich dobré vůle a dnes uznávaného společného zájmu se vytváří možnost vzniku společného státu. V této degradaci významu společného státu, závislého na měnící se vůli dvou suverénních partnerů, vidím nebezpečné přiblížení se k české nebo slovenské státní separaci.

POŽADAVEK federace původně vznikl z tendenčního, nepravdivého, jen agitačním účelům sloužícího výkladu dominujícího pojetí československé myšlenky, tzv. čechoslovakismu, v první republice.

CO JE TO čechoslovakismus? Tvrdilo se, že neuznává slovenský národ. Avšak pravdou je, že Martinská deklarace, na jejímž podkladě se vyvinula politická doktrína čechoslovakismu první republiky, výslovně uznává slovenský národ a všichni Čechoslováci slovenské národnosti byli za maďarské vlády a pak i v Československé republice exponovanými pracovníky za uplatnění práv slovenského národa. Žádali jen, aby se slovenský národ, tak jako i český, ve svém vývoji pohyboval v rámci těch neoddiskutovatelných tradic, které vytvořily, podle slov Martinské deklarace, „jazykově a kulturně politicky" jednotu s českým národem. Žádný čs. politik první republiky se nikdy nevyjádřil a nezasadil o to, aby Slováci opustili svou národnost, naopak bylo samozřejmým snažením každého umožnit jim uplatnění ve státní správě, v kultuře, zkrátka ve všech sférách společensko-politického života. Že se tak nestalo ve všech sférách společensko-politického života hned, z toho nelze vinit čechoslovakismus, nýbrž uherským státem vytvořené poměry, zejména za posledních sto padesát let jeho existence všemi státními a společenskými prostředky bezohledně a brutálně prováděnou maďarizační politiku, která slovenský národ připravila o téměř všechnu inteligenci a způsobila v masách lidu apatii, národní nevšímavost, v mnohých částech Slovenska podlehnutí maďarizačnímu, hungaristickému, džentrickému, smrtonosnému směru. Slovenskou národní ideu zastupovalo jen několik literátů, básníků, spisovatelů, novinářů, kněží, učitelů, advokátů a jiných vrstev inteligence, režimem pronásledované, pocházejících z lidových mas v některých krajích tradičně v národním duchu uvědomělých. Tito stáli již jako na ztracené výspě, obklopeni ze všech stran ohromným množstvím odnárodněné inteligence, tzv. maďarónů, nepřátelskou státní správou, v níž se může uplatnit jen ten, kdo zapřel svoji slovenskou národnost.

TAKÉ v rodině prováděly aktivní maďarismus nepřátelské církevní orgány, které i ve vyučování katechismu vnucovaly maďarštinu a prostřednictvím obecních notářů, určených hlavně k ovládnutí lidových mas, prostřednictvím učitelů, které školská správa disciplinárně nutila k odnárodňování jim svěřených dětí, deptali fyzicky i morálně velkou masu slovenského lidu staletou panskou a maďarizační politikou.

TAK VYPADALO Slovensko, když jsme v roce 1918 založili společný stát. Ta nepatrná minorita intelektuálů a lidu měla realizovat národní práva Slováků proti vůli většiny nepřátelských a pasivních živlů. Je pravda, že se při tom dělaly chyby, a to i za pomoci dobrých českých lidí z Moravy a Čech. Nikoli čechoslovakismus, nýbrž tyto poměry z bývalého Uherska byly překážkou rychlé realizace práv slovenského národa.

ČECHOSLOVAKISMUS vykonal záslužné dílo v prospěch Československé republiky a slovenského národa. Mohl však uskutečnit slovenskou autonomii nebo dokonce suverénní slovenskou státnost? Mohl si to vzít na svědomí kterýkoli státník nebo politik první republiky? Mohl vydat Slovensko k ovládnutí Hlinkovi? Tomu Hlinkovi, který se po celou dobu nechal vodit za nos agentem a špiónem horthyovské maďarské integritní a revizní politiky, Tukou, a lidovou stranu vedl podle rad a pokynů tohoto nepřítele republiky? Hlinkovi, který pověřil vypracováním ústavního zákona o státoprávních poměrech Čechů a Slováků tehdy ještě ani slovenský jazyk neovládajícího špióna cizí mocnosti a dovolil, aby se tento návrh stal programem jeho strany?

VYTÝKÁ SE nám, že jsme se s Hlinkou, Tisem, Tukou, Sidorem, Ďurčanským atd. včas nevypořádali a tak nepředešli katastrofě z let 1939. Domnívám se, že v této věci má v mnohém pravdu znamenitý progresivní anglický historik Taylor, který s velkou sympatií píše o snahách slovenského národa. Ve svém klasickém díle „The Habsburg Monarchy" vyslovuje názor, že Slováci byli v důsledku madarizace jak v Uhrách, tak také i po získání nezávislosti politicky nejméně zralým a odpovědným národem ve střední Evropě. Tato charakteristika se na největší slovenskou politickou stranu, jejímž dirigentem byl cizí agent a špión nepřátelského státu, vykonávající funkci zahraničního ministra a ministerského předsedy, znamenitě hodí. Bylo možné se s takovými lidmi dohodnout? Této společnosti jsme měli svěřit osudy Slovenska? To by bylo odvrátilo dravou politiku Hitlera od rozbití republiky?

OD ROKU 1918 minulo již padesát let. Slovensko dnes vypadá celkem jinak. Maďaronství a hungarismus už nehrozí. Slovensko je zralé, aby si své věci vzalo do svých rukou. Avšak k tomu není potřeba oslabit československou státnost vytvořením dvou suverénních státností české a slovenské vedle ní. Jsem proti tomu, aby byly vytvořeny dva suverénní státy. Jsem pro jediný, jednotný stát. Všechny národní a regionální potřeby českého a slovenského národa se dají uskutečnit i jinou cestou.

HISTORICKÉ příklady ukazují, že samostatná státnost, vybavená suverenitou, svádí vždy k dalšímu a dalšímu separování. Sporných otázek bude vždy dost. Příčinu bude vždy svalovat jedna strana na druhou. Dnes se mluví o tom, že navrhovaná federace posílí republiku. I ludáci křičeli, že jejich autonomie posílí republiku. Jak ji posílila, to jsme viděli. Ústavy se nedělají pro okamžik. Mají zajistit poměry pro budoucnost. Nikdo neví, co skrývá budoucnost, jak budou smýšlet budoucí generace, jaké budou mezinárodní poměry. Zejména v případě našeho československého státu je to důležité. Jsme stát v srdci Evropy, na křižovatce tak mnohých mocenských zájmů. Z toho vyplývá, že musíme být silný, pevně semknutý stát. Nikoli státy, nýbrž jeden stát. Nikoli oslabit dosud silný jednotný stát, nýbrž naopak jej posílit.

OBSAH kompetence federálních a národních orgánů, tedy ještě není určen, avšak ze skutečnosti, že v „Politických směrnicích" se navrhuje vytvoření dvou suverénních států i z jejich jiných ustanovení se dá vyvozovat, že federace se má týkat jen málo i, když významných věcí. Chci se tu zabývat jen otázkou zákonodárství, školských, justičních, daňových a sociálně politických záležitostí. Bude zákonodárství v těchto věcech náležet federálním nebo národním orgánům?

PROČ by měly platit jiné školské zákony na Slovensku a jiné v českých zemích. Proč by měla být v této důležité věci obtížně docílená československá jednota opět narušena? Má být snad umožněno, aby v suverénní slovenské republice zavedli v nové formě, ale v podstatě přece jen retrogradní školství.

NEBO ve věcech daňového zákonodárství. Existuje nějaký důvod, aby zákonodárná jednota v tomto směru již za první republiky vytvořená, byla opět opuštěna a suverénní český stát nebo suverénní slovenský stát si zavedly různé daňové zákony?

TUTO OTÁZKU bychom mohli postavit také pokud jde o věci sociálně politické. Existuje nějaký důvod pro to, aby v českých zemích platily jiné zákony týkající se starobního a invalidního pojištění než na Slovensku? Má snad slovenský starý nebo invalidní člověk jiné potřeby nebo nároky než člověk český?

A VE VĚCECH justičního zákonodárství. Existuje nějaký rozumný důvod pro to, aby např. občanský zákoník byl jiný v českých zemích a jiný na Slovensku. Jsou předpoklady řešení vlastnického práva, rodinného práva, rozvodového práva, práva dědického, autorského práva, práva na uzavírání smluv atd. rozdílné v českých zemích a na Slovensku? Jsou např. předpoklady trestnosti rozkrádání socialistického vlastnictví jiné na Slovensku než v Čechách? Mají být krádež, velezrada, podvod, zpronevěra atd. trestné jinak v Čechách a jinak na Slovensku? Můžeme nalézt jediný rozumný důvod pro to, aby civilní, trestní a správní řád byl různě upraven v každém ze dvou suverénních států? V největší části justičního zákonodárství téměř dvacet let existuje jednota a nikdo si na tento stav věcí nestěžoval. Proč by měla v těchto věcech nastoupit nejednost právě v socialistickém státě, kde se poměry mají vyvíjet jednotně a směrem k upevnění socialismu.

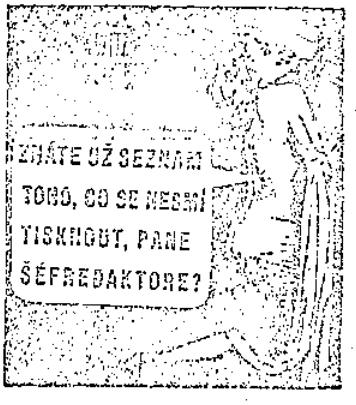
JEŠTĚ několik slov o aparátu, určeném k řešení federálních věcí. Každý návrh federálního zákona má být projednán a odhlasován ve dvou sněmovnách: ve sněmovně lidu a ve sněmovně národů. Jejich složení je velmi komplikované. Proč tato komplikovanost? Proč by nemohla rozhodovat jedna sněmovna volená přímo celým občanstvem všeobecným volebním právem — společné národní shromáždění Čechů a Slováků a zástupců národností. Určitý počet poslanců by měl právo při každém návrhu zákona nebo jednotlivého paragrafu navrhnout oddělené hlasování českých a slovenských poslanců, aby bylo znemožněno majorizování. Racionální, věcné a finanční důvody by vyžadovaly tuto jednodušší úpravu. Proti tomu, aby realizace těchto zákonů a personální otázky zůstaly ve výlučné kompetenci národních vlád nemá nikdo námitky. Prestižní důvody by tu měly ustoupit.

BYL BYCH pro zachování státní jednoty též v otázce Nejvyššího soudu. Vzpomenul jsem již, že dosud bez závad fungoval ve všech věcech občanského a trestního soudnictví. Rozsudky, které vynášel v padesátých letech a dříve, byly inspirovány nátlakem tehdy existujícího vládního režimu, který ve stejné míře realizovali slovenští lidé na Slovensku. Z mimořádného revolučního soudnictví byl Nejvyšší soud zákonem vyloučen. Sídlem Nejvyššího soudu by se mělo stát Brno, město ležící ve středu republiky, s právnickou fakultou, ústředí moravské země, stejně vzálené od politických center Prahy a Bratislavy, což je z hlediska nezávislosti soudnictví velmi důležitá okolnost.

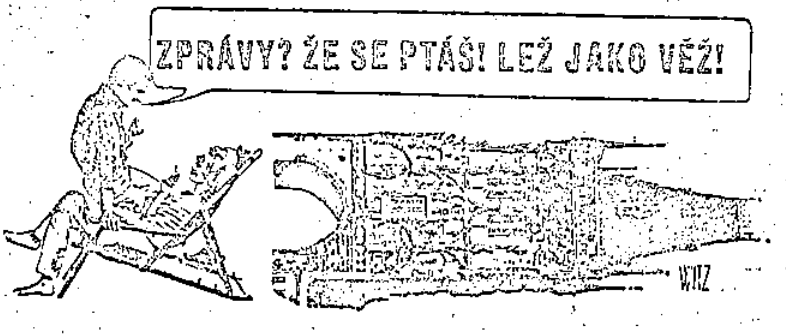
BYL JSEM dvacet let poslancem Národního chromáždění a téměř deset let ministrem první republiky, řídil jsem více resortů, byl jsem i prvním presidentem Nejvyššího soudu, mám zkušenosti politické i správní, jsem jeden z ještě žijících připravovatelů a budovatelů Československé republiky. Jsem starý člověk, na sklonku svého života, ve velké obavě o osudy své československé vlasti. Volám v poslední chvíli: Zastavte se, nedělte republiku, netvořte dvě suverénní státnosti, které předtím neexistovaly. Všechny regionální a národní zájmy Čechů a Slováků mohou být zabezpečeny tak, jak to dr. Husák ve svém rozhovoru z 23. 3. t. r. s redaktorem Pavlem Vranovským v deníku „Práce" naznačil; nepřekračujte tuto hranici! Husák tehdy, podle Vranovského, řekl toto: „Republika bude tím silnější, čím lépe a spokojeněji, a to po všech stránkách, se v ní budou cítit oba národy. Přitom jde o jednotný stát, v němž by v obou částech platily stejné zásadní principy, v němž by bylo dost prostoru pro přirozenou integraci ekonomiky na základě ekonomických zákonů, stejně platících v obou částech, a v němž by bylo dost prostoru pro přirozenou integraci ekonomiky na základě ekonomických zákonů, stejně platících v obou částech, a v němž by se uplatňovala společně vypracované jednotná politika pro společný rozvoj celého státu. Zatímco u zákonodárné moci by asi převažoval prvek společného ústředního rozhodování, v oblasti vládní, výkonné by šlo více o samosprávu českou a slovenskou. Přitom jsou některé oblasti, jako např. kultura, případně školství nebo výkon spravedlnosti atd., které by si každý národ podle dohodnutých hlavních zásad mohl spravovat samostatně a tak se prosazovat v kulturním soutěžení i ve světě."

ZÍTŘEK, č. 3/68, 23. října 1968, str. 1. a 3.

ZÍTŘEK kdnešku

ZÍTŘEK, č. 3/68, 23. října 1968, str. 9.

Podzimní nálady

S NESMÍRNOU úlevou poslouchá me projevy našich čelných politiků o tom, že návrat do předlednových poměrů je nemožný. Není důvodu nevěřit tomu, že tato slova — a mohli jsme je slyšet v poslední době v několika projevech — jsou míněna poctivě. A přesto letošní pěkně se vybarvující podzim jakoby v naší společnosti vyvolával podzimní nálady.

U těch „nahoře", na „politickém nebi", která je nyní ve své konkrétní obsahové podobě pro obyčejného občana vzdáleno, jsou podzimní nálady určovány mírou možnosti v politice. Pohled na mezo, v nichž se mohou pohybovat, vyvolává depresivní nálady. V takové náladě by člověk nejraději nechal politiky.

PRO OBYČEJNÉHO občana, který v té či oné míře může rozlišovat mezi čelnými osobnostmi našeho „politického života", vzbuzuje pochmurnou náladu třeba i obyčejný projev nebo stať uveřejněná v novinách, nesoucí jméno významného politika. Často nechápe její obsah, cítí se zklamán, ačkoliv ví, že slova někdy nejsou s to přesně vyjádřit obsah nebo situaci, v níž byla vyslovena.

PRO JINÉHO, i když pochopil hranici reálných možností politiky v dané konkrétní politické situaci, je její zužující se prostor důvodem ke stísněné náladě. Třeba se mu nelíbí ten či onen zákon přijatý nejvyšším zastupitelským orgánem nebo jiné opatření státních orgánů. Nebo ho děsí představa rigidní uzavřené soustavy

Z osobních poznámek

občanských sdružení a rigidní postavení jejích jednotlivých částí v tomto systému. Bojí se důsledků takové situace, kdy v plné míře přestává existovat kontrola politiky občanskou společností. Na pozadí těchto opatření se mu rýsuje obava možného návratu k tá předlednové minulosti, jejíž skutečnost je ještě příliš živá v jeho vědomí.

S NAPJETÍM pozoruje grupování a pohyb sil, které poslednová událostí vytlačily na periferii politiky a nyní se znovu aktivizují (někteří si z nich již otevřeně říkají kolaboranti). Čte, co se o nás píše v zahraničních novinách. A hrubé překrucování našeho poslednového vývoje i konkrétní nepravdy o situaci v Československu vytvářejí v něm obavy.

JAKO těžký mrak tíží nás tato realita. A každá konfrontace poslednových představ o poloze politiky v naší společnosti s touto realitou nás stále více trýzní.

A TAK prožíváme podzim v těchto náladách. Věříme v hodnoty socialistického humanismu. Nemáme důvod nevěřit těm, jež naši důvěru nezklamali v tak horkém létě jako bylo letošní. Přesto se zdá, jako by se nás zmocňoval pocit, že mlha tohoto podzimu je beznadějnou propastí, která nikde nekončí.

TENDENCE ke kolísání mezi pasivními a optimistickými náladami je vlastní každé politické situaci, v níž se bojuje o směr její orientace (a u nás to může být jen boj o poslednovou nebo předlednovou polohu politiky), kdy politika nemá svou stabilní polohu nebo se octla pod vnějším tlakem. Jestliže se často střídají pasivní a optimistické nálady, není to nejlepší vysvědčení politické vyspělosti.

„PODZIMNÍ" nálady doléhají na nás příliš brzy a my se jim zřejmě dost poddáváme. Uhýbáme sice největším pliskanicím, ale zdá se, že se do našich myslí vkrádá beznaděj.

NAŠE NÁLADY jako by určovala rána utržená ve zcela nesmyslné situaci, která teprve začala mokvat a bolet a bolí dvojnásobně, fyzicky jako každá rána, a bolí také vědomí její nesmyslnosti. A to není dobré. Vždyť taková nálada vede k nejhorší porážce, neboť byla předčasná. Musíme se snažit překonat zmocňující se nás nálady bezvýchodnosti reálnou koncepcí, která je vlastní racionálnímu myšlení politicky vyspělého národa. Není důvodu pro náladu beznaděje, ale také není jiných možností než překonávat deprese a uvažovat s chladnou hlavou, věřit v sebe a v tvůrčí síly našeho lidu.

Michal LAKATOŠ

MLADÝ SVĚT, č. 42/68, 25. října 1968, str. 24. - 27.

12/320/XI

KONTRAREVOLUCE V ČESKOSLOVENSKU

FAKTA, DOKUMENTY, SVĚDECTVÍ TISKU A OČITÝCH SVĚDKŮ

Bestsellerem sovětského knižního trhu se stala „bílá kniha" nazvaná K událostem v Československu. Ruský výtisk v nákladu 300 000 výtisků a byla okamžitě rozebrána. Sestavila ji „tvůrčí skupina sovětských žurnalistů" z 12 tiskových archů. Připravila k tisku 15. IX.

Obsahem knihy je slovo od autorského kolektivu a jednotlivé kapitoly:

Diskreditace Komunistické strany Československa. Ochromení činnosti ústředních orgánů státu a společenských institucí.

Revize základních principů marxismu-leninismu. Ideologická příprava kontrarevoluce.

Hesla „svobody slova" v rukou kontrarevoluce.

Kurs kontrarevoluce na uchvácení moci.

Útoky na socialistickou zahraniční politiku.

Kontrarevoluce v ČSSR – odchovanec mezinárodního imperialismu.

Kontrarevoluční podzemí se odhaluje.

Lid se nepodalil oklamat.

Závěr.

Kniha byla vydána už také v češtině, není v ní však uvedeno, v jak velkém nákladu. V ruské verzi stojí 60 kopejek, v české 32 kopejek. (Rozdíl cen spočívá zřejmě v tom, že česká vydání nemá fotografickou přílohu.) Ale jak víme z vlastní zkušenosti, u nás se „bílé knihy" stejně dávají zadarmo.

Pro informaci čtenářů MS přetiskujeme kapitolu „Kontrarevoluční podzemí se odhaluje" bez jakýchkoliv změn v obsahu i gramatice.

KONTRAREVOLUČNÍ PODZEMÍ SE ODHALUJE

Linie reakce – od „tiché kontrarevoluce" k bílému teroru.

V noci z 20. na 21. srpna, kdy spojenecká vojska zemí Varšavské smlouvy splnily svoji internacionální povinnost a vstoupily na území Československa, kontrarevoluční podzemí pochopilo, že prohrálo. Bylo přinuceno dříve než předpokládalo aktivně vystoupit proti základům socialismu v zemi a ukázat svou pravou protilidovou tvář.

V zoufalém úsilí se reakce snažila využívat v zájmu svých dalekojdoucích cílů složitou situaci, která se vytvořila. Protisocialistické síly, které podněcovaly nacionalistické city, zostřovaly atmosféru a podněcovaly obyvatelstvo k přímým provokacím proti spojeneckým vojskům.

Kontrarevoluce, která se všemožně snažila aktivizovat protisocialistické elementy, vyzývala obyvatelstvo **vystoupit „se zbraní v ruce", provokovala bratrovražedné krveprolití.**

K tomu, aby se uskutečnil tento zrádný plán bylo nutné přímé spojení s těmi imperialistickými silami, které již dávno usměrňovaly podvratnou práci proti socialistickému Československu.

V opožděném vydání anglického listu „Sandy Times" z 27. srpna je uveden rozhovor s jedním z vůdců československého podzemí.

Podle slov tohoto zrádce, v neklidných srpnových dnech kontrarevoluční podzemí v ČSSR „soustřeďovalo kolem 40 tisíc lidí, ozbrojených automatickými zbraněmi." Toto množství ukazuje, že značná část zbraní byla tajně dodána ze Západu a především z Německé spolkové republiky.

Reakční elementy v Československu včas navázaly kontakty s mezinárodní reakcí, dostaly se do státních úřadů, aby bez překážek zabezpečily kanály pro dovoz zbraní, nábojů a rovněž i rozhlasových vysílaček do země.

Je zjištěno, že kontrarevoluční síly disponovaly značným množstvím zbraní.

Ještě v červnu byl odhalen úkryt zbraní v okrese Sokolov u obce Mýtiny. O tom informovala Československá tisková kancelář.

„Na základě anonymního upozornění byl pracovníky bezpečnosti odhalen dne 12. července t. r. úkryt zbraní . . . Celkem bylo nalezeno 20 samopalů značky Thomson ráže 11,43 mm pravděpodobně americké výroby, 35 plných zásobníků do samopalů, každý naplněn 21 náboji, 756 nábojů do samopalu bylo uloženo v plechové krabici. Dále bylo nalezeno 30 pistolí walter ráže 7,65 s prázdnými zásobníky a 9 náhradních zásobníků k pistolím."

Ve zprávě se dále hovoří o tom, že daktiloskopické otisky na zbraních a nábojích se nenalezly. Podle nálezu expertizy je možné však udělat závěr, že samopaly byly konservovány maximálně před rokem.

V prvních dnech po příchodu spojeneckých vojsk bylo v mnoha tajných úkrytech vzato několik tisíc samopalů, stovky kulometů a granátometů. V některých místech se do rukou kontrarevolucionářů dostaly zbraně ze skladů

Lidových milic, které byly nedostatečně chráněny. Tak například ze zbraní lidových milicí na ministerstvu zemědělství kontrarevolucionáři střileli po sovětských vojácích. Proto byl tento sklad zajištěn spojeneckými vojsky.

V pražském „Domě novinářů", který v poslední době vedli vesměs reakční činitelé, bylo nalezeno 13 kulometů, 81 samopalů a 150 beden s náboji.

V Bratislavě z ukrývaných zbraní střileli po sovětských vojácích z jedoucích aut, z kostela, na vrchu Slavíně a pod. Jen v budově Národní rady a v televizním studiu bylo nalezeno 55 samopalů, 8 kulometů, 17 pistolí, 3 pušky a 42 beden s náboji.

Početné úkryty zbraní byly odhaleny i v dalších místech země.

Jedním z nejvíce přesvědčujících svědectví existence organizovaného kontrarevolučního podzemí v Československu je skutečnost, že již za několik hodin po příchodu spojeneckých vojsk do země ve všech krajích Československa začalo pracovat asi 15 ilegálních rozhlasových stanic, které se samy nazývaly „svobodným, legálním československým rozhlasem."

Tyto stanice byly již dříve namontované v autech, vlacích a zřízeny v krytech oddílů civilní obrany, na půdách obytných domů, v bytech a společenských budovách. V některých dnech vysílalo 30–35 těchto vysílačů.

Kontrarevolučním silám se podařilo zabrat mnoho vysílačů připravených pro obranu země a vysílačky „Svazarmu." Všechny ilegální radiové vysílače byly zapojeny ve složitém systému, jehož vedoucí určovali přesný čas a doby rozhlasového vysílání. Není pochyb, že se tento systém vytvořil již před 21. srpnem.

Ve vzpomínaném rozhovoru s dopisovatelem „Sandy Times" jeden z vedoucích kontrarevolučního podzemí s cynickou otevřeností prohlásil, že v Československu byl

„včas vytvořen rozhlasový systém tajných rozhlasových stanic, tiskáren a dopravních prostředků."

Podle jeho slov, vůdcové podzemí a jeho aktivisté tak mohli vcrovat polovinu spisovatelů a intelektuálů, kterým jakoby „hrozilo zatčení". Více než 300 reakčních činitelů odjelo na Západ.

21.–22. srpna v éteru zaznělo vysílání početných rozhlasových stanic pod různými názvy, například „Praha", „Hradec Králové", „České Budějovice", „Plzeň" a podobně. 22. srpna začaly vysílat stanice „Bratislava" a „Československo I". Po dvou dnech se k nim připojily stanice „Jižní Morava", „Západní Čechy", „Východní Slovensko", „Jižní Čechy" a mnoho dalších. Jak se stalo později známo, některé z nich prováděly svoji podvratnou činnost z území NSR.

Ve své zprávě z 25. srpna agentura „Reuter" uvádí že: „opěrné body rozhlasové kontroly v Německé spolkové republice odhalily, že v Československu začalo pracovat 19 silných i slabších ilegálních stanic."

Současně s nimi vstoupily do éteru již dříve připravené destiky pohyblivých ilegálních vysílačů, které vysílaly na krátkých a velmi krátkých vlnách.

Činnost zahájila také televize vysíláním na 4 kanálech.

Ve svém prvním vysílání, jedna z nejvíce aktivních stanic tzv. „svobodný legální rozhlas Praha" vyzvala, aby posluchači nevypínali rádio a očekávali „další významné informace."

Jaké to byly významné informace? Společně s desinformacemi a se snahou roznécovat antisovětskou psychozu a hysterii, ilegální vysílače plnily ještě jednu funkci: sloužily nejrychlejším prostředkem šifrovaných i otevřených sdělení, koordinujících činnost kontrarevolučního podzemí a předávaly na Západ zašifrované zpravodajské údaje.

Tak například: „Situace se rozvíjí celkem úspěšně. Naše dohoda platí. Žilina souhlasí s Trenčínem."

„Předána důležitá výzva. Doktor zve Miladu."

„Vysíláme zprávy stanice Československo I pro Zdeňka a Věru. Milena Chramého nehledala. Chraňte se před provokacemi."

„Všem, všem, všem. Vezměte na vědomí, že v sousedních zemích jsou možná naše tajná telefonická spojení s Prahou. V zápornych případech se držte telegrafních pokynů, které dostanete sami. Pleskot."

24. srpna agentura „Frans Press" sdělila z Prahy:

„Rozhlas Svobodná Praha" v přestávkách mezi vysíláním předává šifrované zprávy určené neznámým skupinám nebo osobám."

Podívejme se na daleko ne plný rejstřík rozhlasového vysílání pouze jednoho dne–24. srpna.

V 8 hodin 42 minut „Střední Slovensko" vysílalo výzvu všem řidičům, aby vozili potraviny v autech bez nápisů „Potraviny", „Maso", „Mléko" apod.

ZBRANĚ, KTERÉ REAKCE NESTIHLA POUŽÍT
(Z RUSKÉHO VYDÁNÍ)

V 9 hodin 50 minut „Stanice Plzeň" sdělila, že podplukovník Rypl spolupracuje se spojeneckými vojsky. Současně informovala, že „akce odstraňování čísel domů a názvů ulic v Praze probíhá úspěšně." Rozhlas poučoval: „Třeba dokončit tuto práci Na Příkopech a v některých okrajových částech města."

V 11 hodin „Svobodná legální stanice Praha" upozorňovala kontrarevolucionáře: „Podplukovník veřejné bezpečnosti Hrdina hlídá svobodné rozhlasové vysílače. Pomáhají mu sovětští poradci Nazarov a Běloturbin."

Za 15 minut tato stanice sdělovala: „Sovětský vlak, který přijel z České Třebové nepřivezl žádné zařízení pro hledání svobodných legálních vysílačů, buďte klidní."

Po několika minutách dává informace: „David volá Danu, prosí, aby odvolali vše staré."

Ve 14 hodin znovu vysílá „Plzeň": „Sdělení pro francouzské velvyslanectví v Praze. Prosíme předat zprávu, že do Vídně odjíždí francouz Dijon. Prosíme současně, aby ho čekali ve Vídni a pomohli mu organizovat další cestu."

Ve 14 hodin 30 minut stanice „Západní Čechy": „Václav, Anděl a Libuše nemohou získat spojení. Prosíme občany, kdo poslouchá zahraniční rozhlas dát nám informaci".

Za několik minut se ozývá stanice „Střední Slovensko": „Velení východního vojenského okruhu sděluje, že byla uvedena do činnosti rozhlasová stanice v Trenčíně, která bude vysílat významné zprávy."

Po dvaceti minutách „Střední Slovensko" vyzývá: „Prosíme pracovníky veřejné bezpečnosti prověřit auto ABV–69–25."

V 15 hodin vysílá stanice „Československo 1." Během 20 minut vysílala šifrované zprávy, provokační výzvy a rozsévala paniku: „Jirka opět pracuje. Předává Andělé. Češi připravte petrolejové i jiné lampy! Bude tma. Skrývejte vysílačel Budou se hodit pro těžší doby! Vlak se zařízením pro boj s vysílačkami jede do Prahy. Vyzýváme železničáře, aby zabránili jeho pohybu!"

Pak do éteru hovoří „Praha": „Sdělujeme čísla osobních aut, o kterých je nutno uvědomit veřejnou bezpečnost jakmile budou odhaleny. Jde o čísla ABA-4000 a ABA-7119."

Ve 20 hodin–vysílá stanice „Na Dunji", která sdělila, že se neozvaly stanice „Střední Čechy" a „Severní Čechy". Vyzvala, aby jí všechny informace byly předávány telefonicky na čísla 225429, 227441, 225028 a [illegible] 2.

Zároveň se zašifrovanou koordinací vedení kontrarevolučních akcí ilegální rozhlas se zabýval šířením zlostné desinformace.

Například „Svobodná stanice Praha" informovala své posluchače, že sovětské jednotky zakázaly „ženě s dítětem" procházet se kolem budovy ÚV KSČ. Když neuposlechla, „vojáci vystřelili do vzduchu dávku ze samopalu a . . . ranili dítě, které v noci zemřelo v nemocnici."

Stanice „Československo I" se obrátila ke všem radiomatérům, aby zastavili svá vysílání, protože „kolaboranti" mají jejich seznam. Hlasatel žádal, aby všichni své amatérské vysílačky ukryli, neboť se budou ještě hodit. Stanice vytrvale utvrzovala posluchače v tom, že Praha pociťuje nedostatek potravin a především mléka, chleba a brambor.

Zpráva „Franc Press" z 21. srpna:

„Rozhlas Prahy sdělil, že vysílač Gottwaldov vyzval československé turisty v zahraničí, aby neustále sledovali události, které probíhají v Československu a aby každému říkali, že „je nám potřebná pomoc ze zahraničí."

25. srpna vysílala stanice „Střední Slovensko": „Brzo se rozvine boj proti sovětským tankům. V západním Německu se připravují důstojníci speciálních oddílů, kteří jsou připraveni v jakýkoliv moment podpořit československé revolucionáře...

Musíte vytvářet takové podmínky pro okupanty, aby každý strom, každý dům, každé křoví střílelo po příslušnících Sovětské armády."

Podobné řádění ilegálních rozhlasových stanic pokračovalo v Československu celých 10 dnů koncem srpna.

Po 21. srpnu celá země byla zaplavena různými letáky a proklamacemi s pomlouvačným obsahem. Některé z nich otiskujeme v našem sborníku.

Reakce která využívala složitou vnitropolitickou situaci, přistoupila k ilegálnímu vydávání „Literárních listů", „Studenta", „Mladé fronty", „Reportéra", „Práce", „Směny", „Politiky" a některých dalších časopisů.

V této kampani se zlobné pomluvy proti správné politice Sovětského svazu a ostatních socialistických zemí spojovaly s přímými výzvami k obnovení kapitalismu v zemi, k vyhlášení „neutrality" a výstupu Československa z organizace Varšavské smlouvy.

Tiskové orgány a letáky byly plné výmyslů a pomluv.

V ilegálním čísle listu „Pochodeň" byla 23. srpna otištěna následující provokační zpráva:

„Zachraňte Dubčeka! Dnes moskevský rozhlas sdělil, že A. Dubček byl jako zrádce odsouzen k smrti. Občané, udělejte všechno pro osvobození Alexandra Dubčeka. Posílejte rezoluce!"

V ilegálním čísle „Literárních listů" 28. srpna Vladimír Neff pomlouval československý lid a cestu, kterou prošel pod vedením Komunistické strany Československa. Prohlásil, že „lid Československé socialistické republiky v těchto dnech se probudil ze snu a prokázal skryté síly, které v něm v posledních 20 letech dřímaly. Bůh prý nedopustí, aby lid znovu upadl do bezvědomí."

V tomtéž čísle „Literárních listů" se ospravedlňují různá vystoupení proti spojeneckých vojákům, včetně ozbrojených vystoupení.

V různých místech Československa se ve stejnou dobu objevilo hodně letáků napsaných rukou nebo natištěných v ilegálních tiskárnách.

Mnohé výzvy nezávisle na způsobu a místě vydávání měly stejný charakter a obsah. Bylo znát, že autoři letáků mají k dispozici jednotný seznam provokačních hesel, které svědčily, že nejde o pochybné osobní názory, ale o zlobnou, zkušenou provokační činnost řízenou z jednoho centra.

24. srpna ilegální číslo časopisu „Svět v obrazech" otiskło „doporučená" hesla. „Hesel na zeď" které se obracely k obyvatelstvu i příslušníkům spojeneckých vojsk bylo několik desítek.

Co doporučovali lidem „intelektuálové", kteří si dělali právo na vedoucí postavení v národě?

Výsměch nad lidskou důstojností, podněcování nacionalistických nálad, panovačné chuligánské výzvy, krátce řečeno celý ideologický arzenál nacionalisticko-šovinistické, maloburžoasní ohavnosti.

Redakce „Práce" vydala 23. srpna zvláštní číslo listu, ve kterém sdělovala, že plánovaný sjezd sudetských Němců v NSR, který se měl konat v bezprostřední blízkosti československých hranic byl odložen na znamení pochopení činnosti svobodymilovných sil...

„Svět v obrazech" vydaný 24. srpna pouze na 4 stránkách, byl vydán prakticky jen proto, aby otiskl mimo jiné následující provokační otázky, například:

— má smysl zůstávat členem Varšavské smlouvy?

— nebude pro nás větší zárukou neutralita?

24. srpna „Rudé právo" vyšlo pod titulem „Pevný hlas". Bylo v něm napsáno: „...v pátek od brzkého rána je slyšet v Praze jedno slovo — neutralita...". „Neutrální Československá socialistická republika — svoboda!" „Chceme neutralitu!"

Reakční elementy, které listem vládly se snažily přesvědčit čtenáře o tom, že „hesla o výstupu z Varšavského paktu podpisují a vyvěšují kolektivy pracujících, státní, stranické a odborové organizace."

Život ukázal, že všechno bylo výmyslem.

Převrácení faktů, demagogie, žonglování s politickou frazeologií, spekulování s obtížemi, které vznikly v Československu v poslední období se složitostmi, zabezpečení dalšího rozvoje země — celý tento arsenál reakce a kontrarevoluce je nyní využíván ještě šířeji a zuřivěji v boji proti socialismu.

„Účel světí prostředky". Tato stará vyzkoušená deviza jezuitů se stala bez nejmenších pochyb výzbroji kontrarevoluce v Československu. Podněcovala, vydírala a provokovala, uchylovala se k nejhanebnější lži.

Lež, nestydatá, hanebná lež, často nepochopitelná. Avšak reakční živly zachvácené nenávistí si vzaly za úkol dosáhnout svého cíle: očernit socialismus, socialistické bratrství národů, jejich internacionalistické city.

Literární listy" a vzápětí rozhlas 23. srpna ve 20 hodin 30 minut informovaly o tom, že prý spojenecká vojska střílela do dětské nemocnice na Karlově náměstí z bezprostřední blízkosti a ze střechy sousedního domu. Byla prý rozbita okna, stropy, drahé lékařské zařízení.

Reportér západoněmecké televize Metlicky na základě této zprávy odejel k dětské nemocnici, kde zjistil, že budova nemocnice je neporušena. Jak sdělil západoněmecký „Stern" 8. září, že „tato lživá informace kterou Metlický dostal se nevysílala z českého území, ale ze Západního Německa, pravděpodobně ze speciálního auta Bundeswehru".

Dále časopis poznamenal, že události těchto dnů daly ideální možnost k manévrování 701. prapory Bundeswehru pro vedení psychologické války, který je rozmístěn v Andernachu na Rýnu. Činnost a cíle tohoto bataliónu byly ještě před třemi roky státním tajemstvím. Tento oddíl, podle sdělení důstojníků, může plnit „speciální úkoly v rámci psychologického zabezpečení strategických způsobů vedení války."

Podívejme se na provokační informace jedné z ilegálních stanic rozhlasu 22. srpna: „Spojenecká vojska chtějí brát potraviny ze státních zásob a z obchodů."

26. srpna v Brně kontrarevolučními elementy byl rozšířen leták varující obyvatelstvo, že sovětští vojáci budou rozkrádat potravinářské obchody.

Tuto noc byla skutečně provedena krádež v jednom obchodu. Vojáci sovětského 317. pluku Štajev, Smirnov, Ščerba a Ivanov za pomoci místních občanů zadrželi zloděje. Byli jimi dva místní zločinci, kteří podle pokynů kontrarevoluční skupiny šířili protisovětské pomluvy.

Provokační centrum v Brně bylo mimořádně aktivní. Svědčí o tom dopis jednoho brněnského komunisty, který poslal sovětskému důstojníku:

„Rozhlasové stanice provokatérů slibují, že sovětský velitel včera vyhrožoval obyvatelům v Brně zničit město do posledního kamene. Jsem přesvědčen, že je to lež, kterou je třeba odhalit. Ráno stejný rozhlas volal, že v noci sovětští vojáci střílelí na všechna auta bez výjimky, dokonce i na ta, ve kterých jezdili lékaři. Prověrka ukázala, že to všechno je lež."

Ilegální vysílač „Východní Čechy" ve svém vysílání 26. srpna se snažil oklamat celý svět, když prohlásil, že při montáži filmu o uvítání prezidenta Svobody v Moskvě bylo použito materiálů z jiných setkání, zvláště z Bratislavy. Tento zjevný výmysl udivil jistě i západní filmaře a fotoreportéry, kteří vlastnoručně natáčeli setkání v Moskvě. Všechno bylo zjevně vypočítáno na to, aby vznikl zmatek, strach a neklid.

A ještě některé typické příklady vyhaného vysílání ilegálního rozhlasu:

„Dnes byla v Praze dopravena do nemocnice 22letá žena v těžkém stavu. Byla zraněna střelou ze samopalu okupantů, když chtěla nastoupit do tramvaje" (stanice Praha 26. srpna v 9 hodin 20 minut.)

„Do Prahy přijeli provokatéři z Moskvy. Chodí v civilu, mluví česky a vedou podvratnou činnost mezi obyvatelstvem." (26. srpna stejná stanice).

„V Prostějově okupační vojska střílela do obyvatel města." (Stanice „Jižní Morava" 26. srpna ve 20 hodin 30 minut.)

26. srpna ve 20 hodin 5 minut vysílač „Severní Slovensko" sdělovał, že „Slovensko je odtrženo od Čech." Bylo to v době, kdy v Moskvě probíhaly rozhovory mezi sovětskými a československými vedoucími.

Lživé kontrarevoluční propagandě bylo všechno málo. Následovala druhá „novina", tentokráte o „vážné nemoci" jednoho z vedoucích představitelů Československé socialistické republiky. Když toto tisk vyvrátil, okamžitě se počaly šířit zprávy z „důvěrného pramene" o probíhajícím zatýkání mezi inteligencí, dokonce prý prováděným sovětským vojskem.

O tom vypráví dopisovatelé „Pravdy" 2. září t.r.:

„Zavolali jsme dnes ráno do kanceláře ministerstva vnitra ČSSR. Řekli nám: „O žádném zatýkání nám není nic známo. Jsme přesvědčeni, že to jsou zlostné výmysly."

Totéž nám bylo sděleno představiteli spojeneckých vojsk."

Bylo zveřejněno prohlášení velké skupiny představitelů tvůrčí inteligence, novinářů a vedoucích pracovníků, kteří kategoricky odmítají pomluvy, které se objevily v zahraničí o „masové emigraci představitelů kultury z Československa."

Každý den se množí konkrétní fakta, která odhalují lživost a provokačnost informací různých ilegálních novin, letáků a rozhlasového vysílání.

Počátkem září „Rudé právo" otisklo rozhovor s předsedou KNV Jihočeského kraje J. Koubou. Byla mu dána otázka, zda v kraji byl někdo po příchodu spojeneckých vojsk zabit, uvězněn, zda v těchto dnech došlo ke krádežím.

J. Kouba odpověděl: „Musíme objektivně konstatovat, že v jihočeském kraji po příchodu zahraničních vojsk žádný z našich občanů nezahynul. Nikdo z našich lidí nebyl zahraničními vojsky uvězněn..."

V odpovědi na otázku žádalo-li vedení sovětských vojsk 500 bytů, z toho 140 v Českých Budějovicích, J. Kouba řekl, že nikdo z představitelů sovětského vojenského velení takové požadavky nekladl... Sovětská vojska odešla do vyhrožených prostorů. Opustila místa v Jihočeském kraji a tím je splněn jeden z důležitých bodů dohody.

V posledních dnech srpna na sovětského důstojníka na jednom z přechodů na hranici mezi Československou socialistickou republikou a Německou demokratickou republikou se obrátili o pomoc dva čeští komunisté. Vyprávěli, že zahynul jejich soudruh, náčelník štábu Lidových milic v Teplicích, komunista František Veselý.

Veselý byl vyzván na poradu do krajského výboru Komunistické strany Československa. Bez podezření vešel do budovy krajského výboru. Za několik minut lidé, kteří stáli na ulici, viděli, že z okna ve 4. patře byl násilně vyhozen člověk, který dopadl na cestu a zabil se. Byl v něm poznán František Veselý. Bojíce se stejného osudu, oba členové Lidových milic se rozhodli hledat ochranu u sovětských vojáků.

Události koncem srpna v Československu očividně ukázaly, že protisocialistické síly, které zde vystupovaly, rozdmýchávaly situaci, posmívaly se nad národními city občanů, provokovaly krveprolití a současně se snažily rozšířit v zemi paniku.

Což o tom nesvědčí například nejedno vysílání ilegálního „Rozhlasu svobodného Československa" 21. srpna, v němž hlasatel naléhavě žádal:

„Všichni k boji i zdravotní pracovníci, kteří se nachází v blízkosti a všechna volná sanitní auta se žádají, aby se neprodleně dostavila ke Karlově univerzitě. Teče zde nevinná krev."

V podobném provokačním duchu byly dávány „informace" všemi ostatními ilegálními rozhlasovými centry.

21. srpna ve 14 hodin „Vysílač „Hradec Králové" oznámil:

„V Košicích okupanti ubili dva chlapce, a dva další byli zraněni. Při vstupu okupantů do Liberce bylo 6 lidí zabito a 17 raněno."

Tyto zprávy byly zlostnými výmysly, které měly za účel vyvolat u prostých občanů nenávist ke spojeneckým vojskům.

Tak například žurnalisté, kteří okamžitě přijeli ke Karlově univerzitě, nenašli tam žádné „bojiště", nikdo nestřílel, nebylo zabitých ani raněných.

Stanice „Severní Morava" také rozpalovala ether:

„Vytvářejte na závodech stávkové výbory. Otravujte vodu a potraviny. Vystupujte se zbraní v ruce. Smrt okupantům!"

Provokační propagandou vystrašené matky začaly brát děti z pionýrských táborů. Rozhlas „Svobodný Dunaj" lil olej do ohně a informoval, že prý pionýrský tábor v Pardubicích byl zavřen a volal: „Zachraňte děti, pospěšte si, ať není pozdě!"

Již v prvních ranních hodinách 21. srpna československé děti začali lézt na tanky, hrát a rozprávět se sovětskými tankisty. Rozhlas však okamžitě nabádal: „Nedovolujte dětem toto dělat!" „Vysvětlujte pionýrům škodlivost sovětské okupace" – žádala stanice „Východní Čechy".

Vskrze vymyšlené, provokační informace o „potocích krve", o „stovkách zabitých", o požárech, rozbitých městech a starých památkách se lily jako řeka z ilegálních novin, letáků a rozhlasových stanic.

26. srpna v 17. hodin 43 minut ilegální stanice vysílala výzvu k národu s varováním, že prý se připravuje zatýkání. V případě, že lidé zpozorují, že bude probíhat zatýkání, je třeba okamžitě toto signalizovat všemi prostředky: Hlukem, ohněm a podobně.

Ilegální rozhlasové stanice vysílaly provokační zprávy směřující k ozbrojenému střetnutí obyvatelstva s oddíly spojeneckých vojsk.

Zde jsou výzvy provokatérů:

26. srpna v 18 hodin 10 minut stanice „Jižní Morava" vysílala: „Občané! Sabotujte postup vojsk", „Dávejte jim nesprávné informace"!

22. srpna „Stanice Plzeň": „Neposkytujte okupantům žádnou informaci, nedávejte žádné materiály, žádné potraviny, nenavazujte s nimi žádné styky!"

23. srpna „Svobodná Bratislava": „Železničáři, zadržujte, zastavujte nebo vykolejujte sovětské vojenské vlaky!"

22. srpna v 5 hodin 35 minut večer v 17 hodin 35 minut ilegální stanice vysílaly výzvu k radioamatérům ČSSR: všemožně narušuite vysílání radiových stanic spojeneckých vojsk, které se nacházejí na území Československa, „překrývejte" jejich radiové vysílače". Současně se rozhlas obrátil k československým vojenským svazkům, aby daly své vysílače k dispozici pro retranslaci vysílání tzv. legálních, vlasteneckých stanic.

22. srpna stanice „Severní Čechy II" vysílala resoluci Československé socialistické strany, která začínala slovy:

„Občané!"

Obracíme se k Vám ve vážné chvíli. Náš příkaz: nic neznáš, nic nevidíš, nic neumíš!..."

25. srpna tatáž stanice znova vyzývá: „Naše dnešní heslo: obracet se k vojákům zády, odpovídat jim: neslyšeli, neviděli, a nic neznáme".

26. srpna v 18 hodin 40 minut stanice „Západní Čechy" se obrátila s prosbou k rodičům, aby nepouštěli děti k vojákům spojeneckých armád. Bylo to zdůvodněno tím, že prý byly případy, kdy se vojáci fotografovali s dětmi.

Kontrarevoluční propaganda přinesla výsledky: v Praze výstřely z podkroví a ze zálohy. U výrostka v kapse se našla pistole, druhého zadrželi v uličce se samopalem. V Ostravě dal někdo příkaz k výrobě ocelových ozubců k ničení cest, po kterých měly procházet vojenské oddíly. Dávaly se výzvy k budování barikád, k rozbíjení všech silničních ukazatelů.

Stanice „Střední Čechy" se snažila přesvědčit svoje posluchače, jakoby v Sovětském svazu existovala „mocná" podpora československé „kontrarevoluce.

V ten samý den stanice „Praha" vysílala v ruské řeči výzvu bývalého dopisovatele Československého rozhlasu v Moskvě J. Petrónka ve které provokačně vyzýval sovětské vojáky, aby se nepodřizovali svým velitelům. Petránek skončil své vystoupení zpěvem hanlivé písně.

Ilegální list „Svoboda" ve zvláštním vydání 25. srpna vyzýval, aby pracovníci energetiky narušovali práci „okupantů" odmítali jim dodávky energie a pod.

Dodávka elektrické energie byla skutečně přerušena nejen Sovětskému velvyslanectví, ale i v některých dělnických čtvrtích Prahy. Ve snaze vyvolat nespokojenost dělnických mas provokatéři v první řadě zavírali obchody v dělnických čtvrtích. Stvavou propagandou postrašení obyvatelé začali nakupovat zásoby potravin. Docházelo k vytváření velkých front u obchodů. To přirozeně s velkým zájmem fotografovali západní novináři.

Dopisovatel APN Vadim Ardatovský, který byl v tyto dny v Praze, podává svědectví:

Přečetl jsem si v ilegálním vydání „Rudého práva" prohlášení ze prý sovětští vojáci zastavovali auta, jedoucí do Prahy a odebírali cestujícím prstýnky, tranzistorové přijímače a hodinky. Potom přišla zpráva z druhého pramene. Ukázalo se, že to byly chuligáni a recidivisté, kteří na cestách do Prahy provádějí „rekvizice" cenných věcí s odůvodněním, že „stejné vám to vezmou sovětští vojáci."

Viděl jsem tisíce letáků nalepených na stěnách domů v Praze. Svatoznámé památky byly znečištěny, pokryty hanlivými a štvavými nápisy. Nejvíce byl pomalován socha Svatého Václava, neušetřili ani sochu Karla IV. a Jana Žižky. Tak uměle rozdrážděná mládež demonstrovala svoje pohrdání ke slavné historii vlastního národa."

Reakční síly, ještě nedávno vystupující jako nejpevnější zastánci moci, okamžitě po zveřejnění komuniké o jednáních v Moskvě, zahájily zuřivou propagandu proti vládě ČSSR.

27. srpna jedna rozhlasová stanice, která se nacházela v rukách reakčních sil, provokačně sdělovala, že není možné věřit výsledkům moskevských jednání.

Hlasatel prohlásil:

„Svoboda a Dubček jeli do Moskvy na k rozhovorům, ale k tomu, aby vyslechli příkazy. To skutečnost, že zůstali na svých místech, není nic jiného než chytrý manévr Rusů, který má za cíl likvidovat je v politickém smyslu... Je třeba se navždy říci nerozumné ideje, že komunismus má něco společného s demokracií."

Zejména silně byl slyšet hlas reakce z ilegálních rozhlasových stanic v Severních, jižních a Západních Čechách a Východním Slovensku. V jejich vysílání spolu s pomlouvačnými názvy „okupanti", okupace" a pod. se objevovaly prohlášení o „nesouhlasu s moskevským komuniké" a o tom, že je „oklamónim a demagogií". Jedna z těchto stanic charakterizovala sovětsko-československé komuniké, jako „násilí" a „projev nerovnoprávnosti". Podzemí vypracovalo letáky s provokačními výzvami.

Zde je např. zlostný leták, který byl rozšiřován v Brně:

„Nekomunisté všeho světa spojte se!"

„Leták nenič, rozmnož jej 10 krát a pošli známým i neznámým, nebo jej vyvěš na veřejném místě."

„Komunismus, jako idea se přežil. Jeho oporou může být jen primitivní národ... Generál Svoboda prodal dvakrát republiku: v únoru 1948 a v srpnu 1968. Smrkovský je také dvojnásobný zrádce...

...Lidé! Každý nekomunisto, připrav se na svém pracovním místě, ve svém bytě ke konečnému zúčtování s komunisty na celá světě! Jen fyzickým zničením komunistů na celém světě! Jen fyzickým zničením komunistů je možná znova získat svobodu, demokratický socialismu a humanismus...

Buďte připraveni k poslední bitvě! Sledujte komunisty všude, ale jen s lidmi, kteří jsou pevní v antikomunistickém přesvědčení a mají pevné nervy.

Nenechte se dezorientovat komunistickou propagandou, získávejte informace ze západního rozhlasu. Pamatujte si jedno: uvolnit se z područí... Varšavské smlouvy, aby nám mohla západní demokracie pomoci. Jejich armády jsou připraveny. Vojenský úder západních spojenců v případě nezbytnosti se nezastaví před zničením satelitů SSSR..."

Dopisovatelé ADN Ralf Bachman a Vernner Hejman sdělovali z Prahy:

„Jak se dalo očekávat, kontrarevoluce v Praze přešla v úterý (27. srpna) ve druhé polovině dne k boji proti v Moskvě přijatým usnesením. Při tom v první řadě využívá různých „svobodných rozhlasových vysílačů". Kromě toho provizorní elementy ze Svazu novinářů vydaly ilegální společný leták, který se rozšiřuje a vyvěšuje na různých místech města. A nakonec, texty letáků, brožur i dalších tiskovin tajných tiskáren hovoří o tom, že celá kampaň proti komuniké je řízena z jednoho centra. „Argumenty" vyzdvihují všude jedno a to samé co bylo možné slyšet již v úterý v ilegálním rozhlasovém vysílání: „Komuniké je zrada!" „Žádnou kapitulaci!" a další hesla jako: „Komuniké — ne, neutralita — ano."

Současně opozice, která se v těchto dnech změnila v otevřenou kontrarevoluci, neomezuje se jen hesly. Svědčí o tom dopisovatelé ADN:

„V různých místech města se soustřeďují hlučící skupiny snažící se organizovat „protestní mítinky". Přitom je možné vidět jedny a tý samé lidi jako například ve středu ráno před budovou Národního shromáždění na Gorkého náměstí, kde byly snahy očernit moskevské rozhovory jako „tragické" a „nedůstojné". Stále silněji se podněcuje kampaň štvaní, dokonce proti těm vedoucím činitelům za něž se kontrarevoluce dříve snažila skrýt. Objevilo se množství plakátů se škrtnutými jmény představitelů republiky."

Ocitnuvše se v bezvýchodné situaci a v nebezpečí, že pokrokové síly ve straně jsou schopny stabilizovat situaci, vedoucí činitelé „klidné politické opozice" počali hlasitě doporučovat, aby se přistoupilo k nejkrajnějším činům — ke kveprotiti.

R. Bachman a V. Hajman pokračují:

„Před příslušníky armády, jejíž vedení v úterý večer prohlásilo, že se armáda bude řídit pouze rozkazy prezidenta Svobody se staví v letácích otázka o tom, co bude armáda dělat, jestli boj bude dále veden „nejen klidnými metodami."

Na místo Pražany smývaných hesel a nápisů ze stěn domů a výkladních skříní obchodů se tu a tam objevují nové hesla. V éteru jsou ještě slyšet názory, jejichž cílem je vrhnout stín na dohody dosažené v Moskvě. Zahraniční buržoazní propagandistická rozhlasová centra se ochotně chápou těchto propagandistických pokusů a snaží se je vydávat za hlas československého lidu.

Západní pokrevní spojenci kontrarevoluce jdou ještě dále.

Podle sdělení maďarského listu „Nepsabadság" z 29. srpna:

„Ilegální přenosné radiové vysílačky, z nichž 22 jak je známo, bylo v posledních dvou měsících přesunuto na území Československa ze západního Německa a ve stejném duchu činní cizinci vyzývají k diverzím a k teroristickým činům."

Zvláštní dopisovatelé z „Nepsabadság" v Československu E. Fecher a L. Szabo píší v tomtéž čísle, že „po zveřejnění moskevského komuniké v rozhlase začala reakce ještě se zuřivější kompaní." Píší, že byli svědky štvavé agitace, kdy dva mládenci vyprávěli kolem nich se soustředivší nevelké skupinů liaí případy, které prý se staly v Praze. Např. o tom, jak „bylo tankem rozmačkáno čtyřleté děvčátko", jak byl „zbit dvanáctiletý chlapec rozdávající letáky", jak bylo „ubito těhotná žena" a další podobné pomluvy. Pak začali mluvit o tom, že lidé „musí žádat neutralitu a výstup Československa z Varšavské smlouvy".

Jinými slovy, kontrarevoluční opozice proti zákoné vládě ČSSR a proti KSČ nesložila zbraně a není ochotna je složit. Moskevské dohody jsou zuřivě napadány nepřátelskými silami.

Zlostní porážkou svých nadějí a omezenými možnostmi v důsledku pobytu spojeneckých vojsk tyto kontrarevoluční síly kladou důraz na provokace, klamání a morální vyhrožování všem zdravým silám v Československu.

Časopis „Figaro" 30. srpna otiskl symbolické prohlášení jednoho českého spisovatele:

„My nemůžeme nekonečně tisknout ilegální letáky. Známe, že obyvatelé za námi nepůjdou. Proto nám zbývá vybrat si mezi vězením a útěkem. Mnozí z nás přemýšlí o svém úkrytu v zahraničí.

Svědectví krachu kontrarevoluce nepotřebuje komentáře.

Ale kontrarevoluční opozice proti zákonné vládě ČSSR a KSČ nesložila zbraně. Nepřátelské síly zuřivě útočí proti moskevské dohodě.

„Literární listy" 24. srpna psaly, že situace se stává tragickou... „zachovali jsme si naku-

ponou vnitřní sílu a nyní ji nemůžeme ztratit, mávat holýma rukama."

„Svět v obrazech" 24. srpna: „Sdělení pro kolaboranty. Podle článku 91 a 92 trestního zákoníku Československa za zradu státu se předpokládá trest vězení od 12 do 15 let a trest smrti . . ."

Večer. 25. srpna I. Sviták, známý svými nenávistnými útoky na marxismus, se obrátil na občany Československa prostřednictvím sítě ilegálních stanic. Otevřeně vyzýval: „Je třeba vytáhnout na šibenice všechny, kdo mají sympatie k Sovětskému svazu a ke spojeneckým armádám."

22. srpna v Košicích skupina kontrarevolučních elementů hrubě napadla ženu náčelníka politického oddělení košické vojenské letecké školy plukovníka Belase, kterou zbili, svlékli do naha, pomalovali barvami a vodili po městě. Dva účastníky této podlosti J. Končíka a J. Domencovou zadržely spojenecká vojska při jejich pokusu překročit hranici.

Kontrarevolucionáři zcela otevřeně vyhrožovali fyzickým násilím těm občanům, kteří se snažili navázat styk s vojáky a důstojníky spojeneckých armád a chtěli s nimi hovořit.

Ilegální vysílače hlásily adresy lidí, kteří pomáhali sovětské armádě. Žádaly, aby se s nimi občané vypořádali. Přikazovaly, aby na ulicích byli zadrženi lidé, kteří nepokřikují na sovětské vojáky. Na dveřích bytů mnohých pražanů i bratislavanů byly nakresleny znaky a hesla s výzvami, aby se s nimi občané vypořádali.

Takovým způsobem nepřátelé socialismu zesilovali morální teror vůči čestným občanům, přešli k nezakrytým výzvám k pogromům a zabíjení. 26. srpna v noci v okresním městě Teplicích se na zdech domů objevila hesla podněcující k zabíjení komunistů.

Vůdcové kontrarevoluce se ve své drzé otevřenosti nestyděli prohlásit dokonce to, že mají plány fyzické likvidace komunistických představitelů, kteří doprovázeli L. Svobodu k jednání do Moskvy.

„Oni o tom ví, neboť před jejich odjezdem jsme jim poslali letáky s varováním . . . jistě si rozmyslí, zda se vrátí zpět." („Sondy Times" 27. srpna).

21. srpna 40 kilometrů od Prahy tank pod velením sovětského důstojníka J. A. Andrejeva při velké rychlosti vyjel z cesty a zřítil se ze stráně. Provokatéři vyvedli na cestu skupinu dětí a žen. Zastavit tank nebylo možné. Tankisté, aby nerozdrtili děti a ženy, strhly svůj tank ze stráně. Velitel a dva členové posádky E. P. Machotin a P. D. Kazarin zahynuli.

Hesla na zdech domů, která podněcovala nenávist, se spojovala s výzvami západních ilegálních stanic, s hlukem skupin pouličních křiklounů, téměř vždy jedněch a těch samých, takže je znal podle tváře každý žurnalista, sledující v těchto dnech „mítinky" na Václavském náměstí před Národním muzeem.

Tito štváči křičeli: „Sovětským vojákům je dán příkaz nestřílet, bijte je a zapalte jejich tanky, vám nic neudělají!"

Tak bylo vyprovokováno zapálení několika sovětských tanků a obrněných vozů.

Dopisovatelé „Pravdy" A. Murzin a I. Novikov napsali z Bratislavy:

„. . . kapitán Vladimír Nikitjuk, velitel tanková roty nám vyprávěl jak první vcházeli do města. Bylo to ve 3 hodiny v noci, ale ulice se plnily lidem. Půldruhé hodiny nebyly žádné incidenty. Ale k 5. hodině ráno jako na rozkaz se začaly organizovat skupiny ozbrojené mládeže a zahájily pustošení. Sovětští vojáci s hněvem a udivením vyprávěli, jak to začalo. Jakási dívka rychle natrhala v parku červené květiny a podala je tankistům. Jen odešla, chytili ji silní vlasatí chlapci a strhli na asfalt. Na pomoc dívce přiběhli okolo stojící lidé a sovětští vojáci a vytrhli ji z rukou banditů.

. . . Po besedě s našimi vojáky minulé noci se jeden z mužů rozloučil, odešel, ale vzápětí se rozlehl jeho křik: „Soudruzi, pomozte!" Když vojáci přiběhli, měl již tento člověk rozbitou hlavu a vyšlučené . by. Ukázalo se, že zrádci na něho čekali za rohem."

Zuřivému štvaní byly vystaveni ti Češi a Slováci, kteří v napjaté atmosféře nacházeli v sobě občanskou odvahu a vystupovali proti provokatérům a zrádcům. Vyhrožovali jim odplatou, vězením, trestem.

O tom hovoří dopis jednoho starého československého komunisty, který byl předán sovětským vojákům."

„Drazí přátelé, celý život jsem zasvětil socialismu, přátelství se Sovětským svazem a lidmi, kteří bojují za mír na celém světě. K tomuto cíli jsem připraven dát všechno, proto mě ani trochu neudivil váš příchod do naší země . . .

Zcela souhlasím s tím, že jste přišli zachránit socialismus v Československu před kontrarevolucí. Pro mně situace zůstane složitá. Nemohu vystoupit otevřeně, neboť mi hrozí nebezpečí, dokonce ze strany mnohých mých přátel ze zaměstnání, kteří mě nazvou „kolaborantem" a dají k rozsápání davu.

Tito lidé budou lynčovat mně i moji rodinu. Proto jsem nucen mlčet, což je pro mě nesmírně těžké. Jsem bývalý partyzán, bojoval jsem v roce 1944–1945 společně s vašimi lidmi. Jsem jim zavázán životem. Chci vás ještě jednou ubezpečit, že jsem s vámi R.J."

Síly kontrarevoluce organizovaly přímá ozbrojená akce proti sovětským vojenským příslušníkům, střílely na sovětská letadla a vrtulníky.

Tak 24. srpna kontrarevolucionáři střelbou z těžkého kulometu sestřelili v oblasti Teplic sovětský vrtulník. V něm zahynuli dva sovětští žurnalisté, zvláštní dopisovatelé APN Karel Nepomnjaščij a Alexander Zvorikin. Letci byli zraněni. Za několik dnů ve stejném okrese byl sestřelen teroristy další sovětský vrtulník. Vrtulníky a letadla byly ostřelovány i v jiných místech.

V Praze a Bratislavě kontrarevolucionáři střileli po vojácích a důstojnících spojeneckých vojsk.

Výrostci v černých bundách se rozjížděli do obcí a hrozili pomstou rolníkům, budou-li se stýkat s vojáky a důstojníky spojeneckých armád. V obci nedaleko Prahy, teroristé ostřihali několik českých děvčat, která se osmělila pohovořit se sovětskými vojáky.

Ve druhé polovině dne 1. září, když se již situace normalizovala a na ulicích bylo mnoho lidí, kontrarevolucionáři, teroristé jezdili po městě velkou rychlostí v černém autě „Tatra" a ostřelovali sovětskou vojenskou hlídku u velvyslanectví Sovětského svazu.

24. srpna bylo v Praze známo, že v některých československých úřadech sabotážníci svévolně snižují příjem dodávek elektrické energie, rudy, nafty ze Sovětského svazu. Snaha těchto reakcionářů byla jasná: vyvolat snížení výroby, zavírání závodů, nezaměstnanost, paralyzovat hospodářský život země. Současně reakční podzemí i západní tisk zvedli poplach že prý SSSR snížil dodávky Československu.

Obchodní představitel Sovětského svazu v Československu Alexander Jefimov informoval novináře, že Sovětský svaz zcela plní a bude plnit svoje závazky a že československá strana sdělila obchodnímu zastupitelství SSSR v Praze svoje rozhodnutí také plnit všechny smluvní závazky.

Druhá „ekonomická lež" byla rozšířena kontrarevolucí ještě více. 23. srpna v 11 hodin 15 minut ilegální rozhlas „Praha" sdělil se vší přesvědčivostí s odvoláním na vládu republiky, že prý jednotky spojeneckých vojsk se připravují odebrat potraviny ze státních rezerv a z obchodů. Výsledkem toho bylo zavření mnohých potravinářských obchodů.

Bylo nutno vynaložit nemálo úsilí představitelů spojeneckých vojsk i místních správních orgánů, aby se likvidovaly následky této pusté lži.

Kontrarevolucionáři využívali své rozhlasové stanice pro vysílání výzev k sabotážím, protestním stávkám a manifestacím prostřednictvím houkání sirén, houkaček, zvoněním zvonů. Takové výzvy byly například vysílány 26. srpna stanicí „Jižní Morava". Výzvy ke stávkám byly často provázeny lživými informacemi o „masových", „generálních" a podobných stávkách, které probíhají v jednotlivých městech země.

Zfanatizovaní výrostci se snažili v těchto dnech stavět hlídky u bran závodů. Nazývali pracující, kteří stáli na svých pracovních místech „zrádci" a vyhrožovali jim.

Provokatéři se ani s tím nespokojovali. Každé ráno, znova a znova „přilévali oleje do ohně" na Václavském náměstí v Praze, polepovali stěny domů a sochy kontrarevolučními letáky.

Zde je obsah některých letáků:

„Řidiči osobních a nákladních aut! Pozor! Okupanti žádají doklady od aut! Schovejte je a nedávejte je z rukou! Pracovníci papírnictví, ničte mapy Prahy!

Zatemňujte okna, nerosvěcujte! Sejměte neóny a světelnou reklamu, zhasínejte pouliční osvětlení! Noční Praha je mrtvým městem!"

V týdeníku „Mladý svět" č. 34 byla zvláštní příloha se speciálně „vybranými" snímky o událostech v Praze. Cílem autorů bylo brzdit proces normalizace a vyvolat v Praze nová extremní vystoupení a nepořádky.

V tentýž den se na některých místech objevily letáky s kontrarevolučními výzvami.

Na frekventovaných ulicích Prahy neznámí mladí lidé prodávali podvržené fotografie o činnosti spojeneckých vojsk.

Protisocialistické síly nepřerušily svoji kontrarevoluční činnost. Změnily jen taktiku. Přešly od organizování demonstrací, pomlouvačných hesel a nápisů, od fyzického násilí proti čestným komunistům — vlastencům a demolování jejich bytů k novým, neméně nebezpečným akcím.

Rozhlasová stanice BBS vysílala 30. srpna zprávu agentury Reuter, podle níž měl předseda vlády ČSSR O. Černík prohlásit, že nikomu z vedoucích činitelů strany a vlády není zajištěna osobní bezpečnost. Jsou prý uvedeni ve zvláštních seznamech sovětských orgánů, a proto se jim doporučuje opustit zemi.

V Praze i v dalších městech se okamžitě objevily provokační letáky, obsahující výše citovaný výmysl.

ČTK vydala oficiální prohlášení o provokačním charakteru těchto letáků. Zdůraznila, že jejich cílem je vehnat československé občany do protestních akcí a nepokojů.

„Tvořivost" podzemí je velmi pestrá v žánrech i metodách. Na příklad „Sešity" s titulkem „Orgán svazu spisovatelů" jsou prosyceny nacionalistickým duchem. Obsahují takové výrazy jako „východní hordy", „Asiati"; táhněte do Asie!" apod.

Proti normalizaci vystupují nejrůznější reakční síly, extrémisté a teroristé. Korespondenti „Izvěstij" V. Golcev, V. Krivošejev a I. Novikov sdělili 5. září, že byl zastřelen sovětský voják teroristou projíždějícím v osobním automobilu, další voják byl raněn střelbou odstřelovače ze zálohy.

Toto zločinná činnost je maskována nejrůznějšími lživými výmysly „o obětech českých vlastenců", které je třeba pomstit.

Výmysly „o obětech a žalářování vlastenců" byly vyvráceny vyčerpávajícím prohlášením ministerstva vnitra ČSSR, které na dotazy československých občanů i zahraničních organizací (mezi nimi i představitelů PAN — klubu) sdělilo, „že osoby označené v západní propagandě jako „oběti" pracují normálně na svých místech.

Na plenárním zasedání ÚV KSS 5. září prohlásil první tajemník ÚV s. Husák:

„Jsou mezi lidmi na Slovensku i v Čechách paniky o odtržení Slovenska od republiky. Že kdekdo chce Slovensko odtrhnout, že byly jakési podpisové akce... Jsou paniky o přičlenění Slovenska k Sovětskému svazu. Bylo velmi mnoho řečí o věznění našich občanů sovětskými bezpečnostními orgány, dokoce o masovém zatýkání a jakýchsi seznamech a plánech. Projevují se tyto paniky i v oblasti ekonomiky. Z mnohých závodů jsme slyšeli hesla: dělejme jen tolik, kolik potřebujeme pro nás, kdo dělá více, je kolaborant. Pod rouškou vlastenectví se tu skrývá buď neinformovanost a často možná i zákeřná propaganda...

Podle údajů státního departementu, počet amerických turistů v ČSSR se v průměru pohyboval okolo 1 500 lidí denně. Před 21. srpnem 1968 se počet turistů zvýšil na 3 000 lidí a podle vlastního přiznání amerického tisku, značná část těchto „turistů" byli agenti CIA.

Veliký počet agentů CIA byl i mezi sudetskými Němci, kteří v tisících „navštěvovali" Československo dík otevřeným západním hranicím.

V době srpnových událostí nacházelo se v Československu mimořádně mnoho turistů.

Jedním z těchto „turistů" byl S. Parrot, dřívější anglický velvyslanec v Československu. Ještě v dubnu vyvracel v časopisu „Guardien" podle jeho názoru „nespravedlivé" obvinění, že anglické ministerstvo zahraničí „nevědělo", co se připravuje v Československu.

„Mohu ubezpečit, že já a moji nástupci v Praze jsme dávno informovali o budoucích změnách režimu."

A nyní, aby nezapomněli na jeho zásluhy, Parrot licoměrně vyjasňoval v „Guardien", že on „urychlil svůj odjezd z Anglie a dostavil se do Prahy 26. července. Chtěl jsem být na místě s českým lidem v případě, kdyby se s ním stalo nějaké neštěstí."

Dopisovatel „Daily expres" Denis Blouet se otevřeně chvástal svými styky s podzemím, kde se stal „svým člověkem.

Zveřejnil sdělení z Prahy, ve kterém píše:

„Pronikl jsem do jedné buňky ilegálního hnutí. [illegible] „Spojka" mě očekávala na ulici, vedla mne kolem několika domovních bloků, aby se přesvědčila, že za námi nikdo nejde. Potom kývla na chlapce, který měl hlídku. Nakonec jsem se ocitl v utajené místnosti, kde se připravovaly plány demonstrací a tiskly se protiruské brožury a plakáty..."

Dopisovatel časopisu „Daily mail" D. Wein informoval, že existuje „celý systém tajných rozhlasových vysílaček":

„Český novinář mě řekl — pokračuje Wein — že pracuje ještě mnoho vysílaček a budou-li odhaleny, v rezervě je dalších 60 vysílaček. Obratně přepojují vysílání z jedné stanice na druhou během každých 10 minut."

Západoněmecký časopis „Die Welt" 24. srpna uveřejnil dálnopisnou zprávu kontrarevolučního podzemí z Prahy obsahující provokační „výzvu o pomoc": „Rusové prohledávají domy. Nemůžeme déle vysílat naše zprávy. Pravděpodobně je to naše poslední vysílání.

Nastávají pro nás těžké chvíle. Prosíme, myslete na nás a udělejte všechno možné, aby nám bylo poskytnuta pomoc Organizace spojených národů...

Prosíme o pomoc prostřednictvím vašeho tisku. Srdečně děkujeme. Bohužel nemáme více času. Jsme v nebezpečí."

Mnozí američtí političtí činitelé se obrátili již 21. srpna prostřednictvím tisku a rozhlasu k pracovníkům velvyslanectví a misí a rovněž k československým turistům, kteří se nacházejí za hranicemi s výzvou „nevracet se do vlasti a žádat na Západě „politický azyl".

Koncem srpna bylo v Rakousku spěšně zřízeno zvláštní středisko pro československé „uprchlíky", v němž se podle amerických údajů nachází již více než 20 000 lidí.

Američané — jak sděluje tisk — chtějí zde vytvořit základnu pro kompletaci různých kontrarevolučních skupin a verbování agentů.

Dopisovatel týdeníku „Observer" Penros 1. září napsal, že „po celém Československu se rychle vytváří tajné organizace, které již pomáhají prvním uprchlíkům, kteří s nebezpečím přecházejí hranice na Západ..."

Penros přiznává: „Když jsem navázal kontakt s jednou skupinou, řekli mě, abych šel do kavárny u university. Přikázali mě, abych objednal tři sklenky slivovice a čokoládové dorty. Tak se ke mě někdo přihlásí."

Korespondence Penrose je podle výstižné poznámky „Pravdy" více podobna doporučení „nezkušeným konspirátorům" než zpravodajské informaci.

Dopisovatel listu „Sandy Times" M. Sayle vypráví, že 31. srpna ho seznámili s „plukovníkem Zátopkem", který se aktivně účastnil protisovětských provokací. Prohlásil: „Plány na vytvoření tajných rozhlasových stanic s využitím přenosných vysílaček české armády byly připraveny dávno."

Tak anglický buržoazní novinář ještě jednou potvrzuje před celým světem skutečnost, že kontrarevoluce se již dáv[illegible] předem připravovala.

[illegible]le napsal „dostal jsem souhlas Zátopka i českých televizních pracovníků podíval se na místa jejich úkrytu"; při tom řekli, „příště již budeme na jiném místě."

V londýnských „Times" bylo možno přečíst následující — každému kontrarevolucionáři pochopitelná slova:

„Nyní již nestačí prostý odpor — je třeba velmi promyšlená spojení duchovního odporu i praktických činů."

Západní inspirátoři kontrarevoluce, kteří ztratili možnost uplatňovat bezprostřední vliv na své svěřence, se uchylují k nepřímým metodám.

Tak anglický „Sandy Times" se obořil s otevřeným útokem na pražskou inteligenci, kterou obvinil z „pasivnosti" a žádal „energický odpor" vůči výsledkům moskevských jednání. Časopis zcela strhl masku pěstouna „československého socialismu" a vyzval k „organizování partyzánských oddílů..."

I když se reakčním propagandistům podařilo oklamat určité vrstvy obyvatelstva ČSSR, nedokázali umlčet hlas rozumu a věrnost socialismu rozhodující masy pracujících, především dělnické třídy.

V celém poslednovém období r. 1968 docházelo na sovětské velvyslanectví množství dopisů a prohlášení. Psali dělníci, komunisté i nestraníci z Prahy, Bratislavy, Ostravy, Brna, Ústí nad Labem, Mostu, Havířova, Košic a mnoha dalších měst republiky.

Značná část dopisů přicházela a ještě dochází bez podpisů. Jen s iniciálami, názvem města a zpravidla s uvedením povolání. Lidé se dosud neodvažují vystoupit proti protisocialistickým silám otevřeně se svými názory na události v zemi.

Tak pražský dělník z vagonky Tatra napsal:

„My nikdy nezapomeneme obrovských obětí Sovětského svazu v boji za naši svobodu a samostatnost... Nedopustíme, aby kontrarevoluce vrazila klín mezi naše bratrské národy."

Dělník — komunista — z Kroměříže odsuzuje „podvratnou činnost různých ilegálních klubů vzniklých v poslední době, které jsou středisky kontrarevoluce..."

Kryjíce se maskou „obrody socialismu" prakticky usilují o rozvrácení KSČ, oslabení a likvidaci její vedoucí úlohy a potom o obrat republiky ke kapitalismu.

Skupina horníků z Havířova požaduje bezpodmínečný zákaz činnosti nelegálních klubů a organizací.

„Nelze trpět, aby kontrarevoluce měla své veřejné tribuny. Nesouhlasíme se svobodou tisku a slova pro nepřátele socialismu" —, prohlašují ve svém dopise komunisté z Mostu.

Četní autoři dopisů vyslovují svůj souhlas s pomocí zemí Varšavské smlouvy československému lidu v obraně jeho socialistických vymožeností, podporují výsledky moskevských rozhovorů a rozhodně odsuzují protisovětské vystoupení a provokace kontrarevolučních živlů.

Soustružník závodu „ČKD" píše:

„Nevím, jestli můj dopis dostanete. Kontrarevoluce zatím běsní a jak se zdá, nechystá se vzdát se bez boje. Občané, kteří vyjadřují sebemenší sympatie k Sovětskému svazu a spojeneckým vojskům jsou pronásledováni. Okamžitě dostávají nálepku „kolaborant."

Mnozí pracující odsuzují činnost masových sdělovacích prostředků, které již více než půl roku „vylévají potoky špíny a lží na Sovětský svaz, Komunistickou stranu Československa, nyní pomlouvají spojenecká vojska ve snaze co nejvíce škodit našemu přátelství." Tak píše v dopise jedna z pražských základních organizací KSČ.

Dělník z Košic, člen strany od r. 1945 poznamenává: „reakce čeká na chvíli, aby se pokusila zničit všechno, co již po druhé nám pomáhá chránit Sovětská armáda. Svobodu, demokracii a socialismus pracující lid. Kontrarevoluční živly jsou stále ještě na důležitých místech. To nelze podceňovat...."

Dělník z Kladna se obrací ke spojeneckým vojskům:

„Neodcházejte od nás, dokud nebude plná jistota, že protisocialistické a protistátní živly jsou definitivně spoutány a hrozba zničení socialismu v Československu odstraněna."

MLADÝ SVĚT, č. 42/68, 25. října 1968, str. 24. - 27.

NOVÉ KNIHY, č. 43/68, 23. října 1968, str. 1. 20/320/XI

Kniha do těchto dní

„V těžkých chvílích národa je každý člověk dvojnásob vděčný za povzbudivé slovo, které může říci spisovatel" píšete a obracíte se s výzvou: „Čtenáři Vašich knih by v těchto dnech měli slyšet Váš hlas, Váš názor o knihách. O knihách, k nimž se v těchto dnech vracíte, abyste v nich hledal posilu pro sebe, pro svou práci, pro další životní rozhodování."

Odpovídám na tuto výzvu radostnějším zjištěním. Přibyla mi jedna nová kniha ke knihám, které mě vždy držely nad vodou, když jsem se topil. Kniha, v níž jsem našel posilu *jako občan i jako spisovatel*, kniha, v níž najdou — jsem jist — posilu tisíce jiných pro své další životní rozhodování.

Je to *„Politika pro každého"* a napsal ji *Jan Procházka*. Je to sbírka článků, které Jan Procházka publikoval od roku 1962 po dnešek, je to sbírka jeho proslovů z tribun a z rozhlasu, je to i sbírka poznámek, které autor připojil k některým svým starším projevům teď, před vydáním knihy, je to tedy jakési souborné vydání jeho veřejných projevů. Jsou tam i dopisy, které Procházkovi psali čtenáři jeho knih a diváci jeho filmů. Procházka vybral i dopisy hloupé, surové a pomlouvačné (vesměs anonymní) a i k nim se vyslovuje, i v tom je něco obrovského. Kniha není jen aktuální, neříká jen pravdivé a podstatné věci, není jen výtečná literárně, protože to říká originální, vtipnou a příkladně čistou formou, kniha není jen přesvědčivým dokladem o autorově osobnosti, kniha není jen statečná a moudrá.

Tato Procházkova kniha má všechny vlastnosti, aby se stala jakousi — v nejlepším smyslu — politickou biblí občanů. Kniha je totiž zdrojem poznání a poučení, zdrojem důvěry v naše národy a v náš lid, zdrojem víry v naši kulturu, zdrojem naděje, zdrojem inspirace, zdrojem morálky — skutečného morálního postoje k sobě a spoluobčanům, ne pseudomorálky „morálních kritiků" — je zábranou proti skleslosti a depresi, zábranou proti poraženectví, zábranou proti lhostejnosti, zábranou proti zlým silám v našich vlastních duších, zábranou proti zkáze. Ač všechny články a projevy v této knize Procházka už jednou vyslovil, publikoval — před řadou let, před dvěma léty, před rokem, před měsícem, přece by se tato kniha mohla předčítat znovu a znovu mládeži ve školách, lidem na schůzích, nic z ní se nebude prostě opakovat, co se z ní znovu zveřejní, stejně jako se nic prostě neopakuje, co se znovu zveřejní z nejlepších knih, které byly napsány.

Že většinu statí v této knize uveřejnil Procházka v *„My 68"* není, myslím, náhodné. *„My 68"* si získal čtenáře a sympatie v nejširších kruzích, ve všech vrstvách společnosti, a to právem. *„My 68"* patří k nejlepším a nejčtenějším časopisům, které u nás vycházejí. A konečně za vydání knihy přísluší i dík nakladatelství, je jím *Mladá fronta*. Ale tu nechci příliš chválit, když jsem v její ediční radě, jinak bych i jí měl vzdát hold. Krátce a vcelku: Jedna světlá potěšující skutečnost, která vejde do dějin československé kulturní historie.

Ladislav Fuks